

XVIII. évfolyam
11. szám
ROMALAP
2010. november
Ára: 300 Ft

LUKÁCS MIHÁLY:

**„Mindenekelőtt
a támogató környezet kialakítása
és a szakmaközi együttműködés
a közvetlen célunk”**

LD

„LUNGO DROM”

HOSSZÚ ÚT

Mindenszentek és halottak napja

A hajdani rómaiak őseiket és hőseiket istenként és féliszenként tisztelték. Szobrot emeltek, szentélyt állítottak számukra. **Marcus Agrippa** Kr.e. 27-ben építtetett egy hatalmas templomot, amit Pantheonnak neveztek el. Itt mutattak be a papok áldozatot az összes isten tiszteletére. A Pantheon aztán Rómában 610 (egyes források szerint 609) május 13-án keresztény templommá alakították. Ez adott alkalmat az ünnep bevezetésére: hiszen ezen a napon IV. Bonifác pápa a templomot az összes vértanú tiszteletére felszentelte.

A IV. századból is maradtak fent adatok Mindenszentek ünnepéről. **Szent Efrém** szíriai egyházatyja és **Aranyszájú Szent János** korában is ismert volt az ünnep, melyet május 13-án, illetve pünkösd utáni első vasárnap ülték meg. E vasárnap neve a görög egyházban ma is Szentek Vasárnapja.

Az ünnep a VIII. században május 13-ról november 1-jére tevődött át, valószínűleg azért, hogy ezzel a kelták régi népi újesztendéjét megszenteljék. A kelták ugyanis november első napjaiban emlékeztek az elhunytakra, különböző halotti áldozatok bemutatásával. Náluk már a VIII. században is közünnep volt november első napja, ami egyben az év kezdetét is jelentette.

835-ben **Jámбор Lajos** császár **IV. Gergely** engedélyével hivatalosan elismerte az új ünnepet, és attól kezdve a Mindenszentek az egész kereszténység ünnepe lett. Magyarországon több évtizedes szünet után 2001-től újra munkaszüneti nap.

E napon sok európai országban – köztük Magyarországon is – szokás, hogy az emberek meglátogatják elhunyt hozzátartozóik sírját, virágot visznek és gyertyákat, mécseket gyújtanak mindenszentek napján, illetve a halottak napján. Magyarországon a sírok virágokkal és koszorúkkal való feldíszítése a 19. század elejétől terjedt el német katolikus hatásra. E szokást nem csak a katolikusok, a protestánsok is átvették Magyarországon.

Hazánkban nagyon sok templomot szenteltek a mindenszenteknek és sok oltárkép ábrázolja őket. A Mindszent nevet településeknek is adták, mint a Baranya megyei Okrimindszent és Mindszentgodisa, a Szepes vármegyei Szepesmindszent, vagy a Csongrád megyei Mindszent.

Portugáliában, Spanyolországban és Mexikóban ilyenkor az a szokás, hogy ezen a napon felajánlásokat (*ofrendas*) tesznek. Spanyolországban hagyományosan ezen a napon előadják a **Don Juan** Tenorio című darabot.

Az angolszász országokban a mindenszentek napját megelőző este a halloween estéje („minden szent estéje”).

ROMA LAP
Megjelenik havonta.

Megjelenik havonta a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány támogatásával. Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – Telefon: 06-56/420-110 – Fax: 06-56/514-331 – Levelezési cím: 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – e-mail: otka77@citromail.hu – Internetcím: www.ldromalap.hu
A lapot szerkeszti a szerkesztőbizottság. – Tervezőszerkesztő: Gudmon András

Felelős kiadó: **Farkas Flórián**

Címlapon: LD archívum

Nyomdai munkák: **KARCAGI NYOMDA KFT.**

Felelős vezetők: **Márkusné Tankó Orsolya és Nagyné Tankó Tímea** ügyvezető igazgatók

ISSN 1216-982X

Mi is az a halloween és hogyan ünneplik az angolszász területeken?

A halloween eredete a római időkre nyúlik vissza, amikor a rómaiak elfoglalták Angliát. A kelta hagyományok közt szerepelt a samhain, amit a kelta napisten tiszteletére rendeztek. Ekkor a mai Nagy-Britannia és Észak-Franciaország területén élő kelták megünnepelték a kelta újévet, amely november 1-jére esett, és megköszönték a napistennek, hogy a földet és a termést gazdaggá tette. Ezen az éjszakán, úgy hitték, hogy az elmúlt évben meghaltak lelkei összezavarhatják az élők életét, mivel a lelkek ezen az éjjel vándorolnak a holtak birodalmába. Az emberek a szellemeknek ételt és állatot áldoztak, hogy megkönnyítsék a vándorlásukat. Ez a nap jelentette a sötétség kezdetét, mert a kelták azt hitték, hogy a napisten Samhain a halál és a sötétség istenének fogságába került. Október 31-én, az újév előestéjén Samhain összehívta a halottakat, amelyek különböző formákban jelentek meg, ezek rossz lelkek, gonosz állatok figuráit öltötték magukra. A kelta papok egy hegytetőn a szent tölgy alatt gyülekeztek, tüzet gyújtottak és termény és állatáldozatokat mutattak be, majd a tűz körül táncoltak. Reggel a papok minden családnak adtak ebből a parázból, hogy új tüzeiket gyújthassanak velük, melyek elűzik a gonosz szellemeket és melegen tartják az otthonokat. Ezen a napon, vagyis november elsején az emberek állatbőröket vettek magukra és Samhain tiszteletére 3 napos ünnepet tartottak. Ez volt az első halloween fesztivál, melynek pogány szokásai keveredtek aztán más ünnepekkel. Amikor a rómaiak elfoglalták a kelta területeket, ők is megtartották a saját szokásaikat. Két rokon római ünnep is elvegyült a halloweennel, úgyhogy mai állapotában ez az autentikusnak ismert kelta ünnep komoly mediterrán elemeket tartalmaz.

A halloween legfontosabb jelképe a töklámpás lett az idők folyamán. Az angol egyenes fordítás „carved pumpkin”. Az ilyenkor használt kivájt vigyorgó töklámpás angol nyelvterületen elterjedt neve: *Jack O'Lantern*.

Amerikában halloweenkor az ajtó előtt jelmezbe öltözött gyerekek jelennek meg, akik „Cukor vagy bot!” („Cukrot vagy csínnyt!”) kiáltással szólítják fel a lakókat. Általában a gyerekek édességet kapnak, a felnőttek pedig jót szórakoznak. A halloween nagyon fontos ünnep Amerikában. Ezzel ellentétben a szülők nem engedik ki gyermeküket, mert félnek a várható következményektől. Az utóbbi időben ugyanis megnőtt halloweenkor az eltűnt- és megölt gyermekek száma. Így ez az ünnep, az előző 10 évhez képest, nagyon sokat veszített a jelentőségéből.

Európában a halloween sokáig feledésbe merült. Néhány helyen elvélve jelmezbe öltöztek és tökdíszeket helyeztek el a lakásban, de ez a szokás is hanyatlóban volt. Az utóbbi években azonban a halloween ünneplése ismét visszatért, valószínűleg a népszerű amerikai ponyvakultúra (képregények, filmek) nyomán.

Halottak napját november 2-án 998 óta tartja meg az egyház. Ez az ünnep összefügg azzal a századvégi szorongásos hangulattal, mely 1000-re a világvégét várta. Ilyen elképzelések mellett igyekeztek a halottakkal „jóban lenni”, az elhunytak szellemeivel jó barátságba kerülni. A sírokon gyertyát gyújtottak, hogy „szegény, fázós lelkek annak fényénél melegen lehessenek magukat”.

A november 2-i halottak napja konkrétan **Sz. Odiló** clunyi apáttól (962-1048) ered. Ő ezt az emléknapot a Cluny

anyaegyház alá tartozó minden bencés házban bevezette. Ez a rendelete (998) mindmáig fennmaradt. Hamarosan pedig a bencés renden kívül is megünnepelték, a 14. századtól Róma is átvette.

E napon gyertyákat, mécseseket gyújtunk elhunyt szeretteink emlékére. Ehhez a szokáshoz azonban több népi hiedelem is kapcsolódik. Némelyik szerint ennek a napnak a célja, hogy a világosban a „véletlenül kiszabadult lelkek” újra visszatáljanak a maguk sírjába, ne kísértsenek, ne nyugtalanítsák az élőket.

Fotók: LD

Magyar területeken szokás ilyenkor a sírok megtisztítása, rendbe hozása. Ilyenkor fel is díszítik a sírokat. Virágokat, koszorúkat visznek az elhunytak tiszteletére.

A nép ajkán ennek a szokásnak is megvan a magyarázata: azért kell megszépíteni ilyenkor a sírokat, hogy a halottak szívesen maradjanak lakhelyükben. A néphit szerint ilyenkor ugyanis hazalátogatnak a halottak. Ezért sokféle szokás volt, hogy számukra megterítettek, kenyeret, sót, vizet tettek az asztalra és gyertyát gyújtottak. A gyertyák a halottakért égtek, a tűz ugyanis megtisztulást hozott. Zentán Mindenszentek napján a család minden tagja meggyújt egy gyertyát, azt tartották, hogy aki a legelőször leég, az hal meg leghamarabb. A bukovinai magyarok körében pedig még a temetőbe is vittek ennivalót. Az élőknek ilyenkor tilos volt a munka. Nem volt szabad semmiféle földmunkát végezni, hogy ne háborgassák a halottakat. Úgy tartották, halottak napján, sőt egész hétében tilos volt mosni, mert a halottak a vízbe kerülnének, a ruha pedig megsárgul.

A hónap hírei • A hónap hírei

CZIFFRA GYÖRGYRE EMLÉKEZNEK

❖ Örkenyen az iskola névadójára emlékeztek: *Cziffra György* születésének 90. évfordulója alkalmából emlékkoncertet tartottak az intézmény hangversenytermében. „Liszt reinkarnációja” – a francia zeneszerző, *Marcel Dupré* nevezte így a legendás magyar zongoraművészt, Cziffra Györgyöt. Cziffra a múlt század egyik legnagyobb virtuóza cigány család szülötteként, nagy szegénységben látta meg a napvilágot Budapesten. 1933-tól koncertezett Európaszerte: Skandináviában, Hollandiában és idehaza egyaránt. A világháborúban hadifogságba került, majd 1950-ben politikai nézetei miatt ismét börtönbe vetették. 1956-ban feleségével és fiával Bécsbe emigrált. Első koncertje viharos sikert – a konkurens zongoristák részéről pedig hangos elutasítást vívott ki. E kettősség Cziffra György egész, immár diadalmas pályáját végigkísérte – ellentmondásos londoni fogadtatására válaszul soha többé nem tért vissza az angol fővárosba, 1994-ben bekövetkező haláláig Párizsban élt.

A FIVÉREK SZTÁRJA: „ROMA SZÁRMAZÁSOM MIATT TRIPLÁN KELLETT BIZONYÍTANOM”

❖ Rasszisták a magyar iskolások? Jobban szeretnék a fiatalok, ha nem lennének cigányok az osztályukban? Ez volt a témája az U26 Vita-

színház csütörtök este rendezett széányszámának, ahol a megjelentek – többségében középiskolás fiatalok – romák és nem romák egyaránt, mondhatták el egymásnak véleményüket a vegyes osztályokról, az iskolai szegregációról, a romákat érintő pozitív diszkriminációról, és az előítéletekről az oktatásban.

„Én a szüleimtől azt tanultam, hogy a roma származásom miatt triplán kell bizonyítanom” – mondta a vitán jelen lévő *Seres Anti*, a Megasztárból ismert Fivérek zenekar egyik tagja. A ma már országsszerte ismert zenészek korábban sporttagozatos középiskolába jártak, ahol mindhárman országos versenyeken nyertek díjakat és ezzel vívták ki osztálytársaik tiszteletét. Számukra ezért nem jelentett gondot az, hogy vegyes osztályba jártak, sőt, még küzdeni is megtanultak, és ez maximalizmusra nevelte őket.

ROMAKÁRPÓTLÁSSAL KAPCSOLATOS CSALÁS ÜGYÉT TÁRGYALJA A SZEGEDI ÍTÉLŐTÁBLA

❖ Több száz millió forinttal károsították meg az osztrák államot a második világháború során Ausztriába kényszermunkára elhurcoltak kárpótlására benyújtott valóltan kérelmekkel. A magyar és az osztrák kormány 2000-ben állapodott meg az nációk által a mai Ausztria területére rabszolga- és kényszermunkára elhurcoltak kárpótlásától. A kényszermunka tényét igazolók egy-szeri, 1453 és 7630 euró közötti pénzjuttatást kaphattak. Az igényléseket a Magyar Zsidó Örökség Közalapítványon keresztül 2003. december 31-ig lehetett benyújtani az Osztrák Megbékélési Alaphoz. Az osztrák hatóságok 2003 első felében észlelték, hogy viszonylag kevés roma túlélőtől érkezik igénylés, ezért arra kérték a magyar Miniszterelnöki Hivatal, tegyen lépéseket az áldozatok felkutatása érdekében. Ezért a cigány kisebbségi önkormányzatokon keresztül tájékoztatások jelen-

tek meg a juttatás lehetőségéről. Az év végéig így mintegy 12 ezer ilyen igénylés érkezett be a közalapítványhoz.

Az országban több helyütt, így például Bács-Kiskun megyében, tömegével készültek fiktív adatokra épülő, alaptalan igénylések. Az idős kérelmezőket – aki közül sokan a juttatás mibenlétével nem is voltak tisztában – részben azok keresték meg, akik az igényléshez szükséges további teendőket is bonyolították, másokat „felhajtók” szerveztek be. A sok esetben írni és olvasni sem tudó idős emberekkel gyakran nem a valódi feltételeket közölték, hanem például csak annyit: „mivel átélte a világháborút, ezért részére alanyi jogon jár kárpótlás”.

CIGÁNYMISSZIÓS TANÁCS

❖ A koordináció lehetséges irányairól szóló eszmecserével folytatta munkáját a MRE szeptemberben megalakult Református Cigánymissziós Tanács. Elsősorban a munka irányairól cseréltek eszmét a Református Cigánymissziós Tanács tagjai a testület második ülésén. *Tarr Zoltán* zsinati tanácsos tervként, megbízatásként vázolta azt fel, hogy 2012 végére elkészüljön az MRE cigányokkal kapcsolatos stratégiája. Úgy vélte, bár a 2011-es magyar uniós elnökség programjában szerepel majd az európai cigánystratégia elfogadása, nagy vállalás lenne, hogy a reformátusok is ekkorra készüljenek el hasonló programjukkal. A tanács-tagok részletesen beszéltek arról, hogy a testület munkája szempontjából nagyon fontos lenne felmérni,

hogyan az egyházban hol, milyen szolgáltatásokat végeznek a cigányok között.

Az ülésen Landauer Attila, a Zsinati Hivatal cigánymissziós koordinátora bemutatta a térképet, amely a jelenlegi református cigánymissziós kezdeményezések egy részét tartalmazza, ezt kell a következőkben továbbfejleszteni. Csomós József püspök szerint a tanács fontos feladata lesz, hogy áttekintve a megtett utakat, kimondja, mely kezdeményezések voltak zsákutcasok. Csatlakozott hozzá Dr. Kósa Karolina egyetemi docens, a Debrecen-Nagytemplomi Egyházközség presbitere, aki szintén úgy vélekedett, a megismert projekteket értékelni is kell.

CIGÁNYKÉRDÉS: LÉTJOGOSULTSÁGUK VAN AZ ETNIKAI ALAPÚ ÖSZTÖNDÍJAK- NAK

❖ *Messing Vera, az MTA Szociológiai Intézetének kutatója szerint a roma diákokat nem csak szociális helyzetük miatt éri hátrány, hanem etnikai hovatartozásuk miatt is. A roma ösztöndíjak egyik legnagyobb gyengéje az, hogy a támogatás célja és eszközei egymással – mondta Messing Vera, az MTA Szociológiai Intézetének kutatója a Fővárosi Roma Oktatási és Kulturális Központ (FROKK) „Jövőnk-most” című műhelybeszélgetésén.*

A Társadalomkutató Intézet 2007-es „Tanulmányi ösztöndíjak etnikai vagy szociális alapon” című kutatása során olyan diákokat kérdeztek, akik a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány (MACIKA), illetve az

Útravaló Ösztöndíjprogram támogatottjai voltak. Az adatok szerint a MACIKA ösztöndíjakat szociális juttatásnak tartotta szinte valamennyi érintett: az iskolák, a kisebbségi önkormányzatok, a hátrányos helyzetű roma és nem roma családok.

A fideszes Farkas Flórián néhány hete módosító javaslatot nyújtott be az Országgyűléshez arról, hogy a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium társadalmi felzárkózást segítő projektjei között szereplő Roma Oktatási Programok támogatását további kétszázmillió forinttal növeljék. Az indoklás szerint a pénzt hatásvizsgálatra, tanulmányok készítésére, monitoring rendszer kialakítására, illetve az ösztöndíjprogram minőségbiztosítási rendszerének kidolgozására kell fordítani.

ROMA ÉS NEM ROMA FIATALOK FORGATNAK KÖZÖS FILMET ÓZDON

❖ *Bódis Kriszta tizenkét évvel ezelőtt járt először filmesként a Hétes telepen, ismerte a közösség tagjait, problémáit. Az ott készült filmekkel végül konkrét problémák – a többi között a kilakoltatás, a telep ledőzerolása – megoldásában segédkezett – mesélte az író, hogy az ott élő gyerekeken valahogy segítsen, Bódis 2007-től nyaranként tábor szervezett, „odavitte az alkotói lehetőséget”. A munkába sok önkéntes bekapcsolódott, ennek ellenére, ha idén „nem történik csoda” és nem keresi meg őt a Magyar Máltai Szeretetszolgálat, nem tudták volna folytatni. Így azonban az alkotásközpontú integrációs modell immár az OSI támogatásával a szeretetszolgálat programjának részeként működik. Az*

alkotómunka folyamatos, mert 2 szociális munkás folyamatosan ott van a házban. Az önkéntesek különböző alkotói csoportokat vezetnek, és a felnőttekkel is foglalkoznak. Bódis Kriszta példaként említette, hogy foci pályát építettek a személtelep helyén, futbalcsapatot szerveznek, javítják a házakat, és egy közös fürdőház kiépítésén is gondolkodnak, mivel a lakásokban nincs víz. Olyan közösséget akarnak létrehozni, amelynek tagjai együtt akarnak cselekedni. Az alkotásközpontú módszer által az egyén ismeri saját képességeit, megtapasztalja a közösségi létet, rájön, hogy van helye és szerepe. Erre a tudásra és élményre különféle célok építhetők, az életmódváltástól kezdve a közösség fejlesztéséig.

ROMAINTEGRÁCIÓ: KULCSSZEREPEBEN A KISVÁLLALKOZÁSOK ÉS A LAKHATÁSI KÖRÜLMÉNYEK JAVÍTÁSA

❖ *Járóka Livia európai parlamenti képviselő (Fidesz) Dimitar Ivanovval, a bulgáriai Kisvállalkozói Szövetség igazgatójával tárgyalta a kis- és középvállalkozásoknak a romák foglalkoztatottságának elősegítésében játszott szerepéről. A néppárti frakció Roma Munkacsoportjának elnöke ezután harminc romániai polgármesterrel találkozott. Járóka Livia a városvezetőket emlékeztette, hogy az Európai Regionális Fejlesztési Alapot szabályozó rendelet módosítása lehetővé teszi a lakhatási intézkedések támogatását a perifériára szorult közösségek érdekében. Járóka Livia, a romák társadalmi befogadását célzó uniós*

stratégia európai parlamenti jelentéstevője tegnap Dimitar Ivanovval, a bulgáriai Kisvállalkozói Szövetség igazgatójával, valamint Nadezhda Neynsky EP-képviselővel, korábbi bolgár külügyminiszterrel folytatott tárgyalásokat. A megbeszélésen a résztvevők egyetértettek abban, hogy a kis- és középvállalkozások jelentős szerepet játszhatnak a romák foglalkoztatottságának javításában, valamint az önfoglalkoztatás és vállalkozások indításának elősegítésében.

VISSZAVONTÁK A SZOCIÁLIS KÁRTYÁT MONOKON

❖ *Több olyan határozatot visszavont a monoki önkormányzat, amit az előző, Szepesi Zsolt polgármester által irányított képviselő-testület hozott. Megszüntették például a szociális kártyáról szóló rendeletet és visszavonták azt a szándéknyilatkozatot is, amelyben a kettes állampolgárságot igénylő határon túli magyaroknak ajánlották fel, hogy jelentkezzenek be Kossuth Lajos monoki szülőházába. Demeterné Bártfay Emese a település jelenlegi polgármestere a visszavonó határozatot azzal indokolta, hogy a szociális kártyáról szóló rendelet értelmét veszítette, mivel egyetlen ilyen kártyát nem kapott még senki a településen. A polgármester azt mondta, hogy a hivatalban most átfogó átvilágítás zajlik, az eredmények alapján döntenek majd róla, hogy más, országos visszhangot kiváltó rendeleteket is megsemmisítenek-e.*

Összeállítottuk az MTI, Romnet, TEOL és az Újpesti Napló hírei alapján

A hónap hírei • A hónap hírei

Nemzetközi romakonferencia

A romák felzárkózása európai dimenzióban

A Polgári Magyarországért Alapítvány szervezésében november 24–26. között nemzetközi roma konferenciát tartottak az esztergomi Szent Adalbert Központban.

Az esztergomi rendezvényen **Balog Zoltán** társadalmi felzárkóztatásért felelős államtitkár, a Polgári Magyarországért Alapítvány elnöke, **Kövér László**, a magyar Parlament elnöke és **Farkas Flórián**, a Lungo Drom elnöke, roma támogatásokat felügyelő miniszteri biztos is részt vett.

A konferencia a roma integrációs magyar tervek és

sában örömet fejezte ki a kapcsolatosan, hogy a nemzetközi rendezvény vendégfogadó helye Komárom-Esztergom megye. Beszédét a megye egyes településeire való kötődésével nyitotta, így kitért az Esztergomban töltött diákéveire is. A közgyűlés elnöke kiemelte, hogy meglátása szerint, országos viszonylatban, meggyük erőteljesen törekszik

A rendezvény nyitó előadásait elismert, és a témával nemzetközi szinten is foglalkozó szakemberek tartották, így Balog Zoltán és **Negro Ilona**, az Európai Bizottság tagja köszöntötték a résztvevőket, amely hozzászólások egyben vitaindítóul is szolgáltak. Negro Ilona fontosnak tartotta, hogy a roma közösségek Magyarországon összefogjanak. Mint mondta, az EU-pályázatok romákat érintő ügyeiben a pályázatok kidolgozásába be kell vonni a cigány származású szervezeteket és egyé-

zett: „örömmel tölt el, hogy Orbán Viktor nemzeti kormányának fontos célul tűzte ki a romák felzárkóztatási programját. Tőkés László szerint a cigányság ügye európai és nemzeti ügy is egyben, s nem szabad megelégedni a határon túli magyar romák problémájáról sem.

Kállai Ernő, a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok biztosa, aki egy olyan területről tartott előadást, amely nélkül nagyon nehéz sikeres integrációs-stratégiát folytatni: a romák kirekesztődésének társadalmi mechanizmusa

tapasztalatok bemutatása mellett EU-s kitekintést is adott, emellett ismertette az egyházaknak a roma felzárkózásban betöltött fontos szerepét. A három napos eseményen továbbá cigány fiatalok részvételével beszélgetés zajlott a cigányságról, kultúráról, sorsokról – ahogy azt ők látják, tapasztalják. A konferencia mind a témakörök, mind pedig a területi sajátosságok tekintetében minél szélesebb körben kívánta megvizsgálni a roma felzárkózás kérdését.

A résztvevőket a Komárom-Esztergom megyei közgyűlés elnöke, **Popovics György** köszöntötte. Előadá-

a cigányság sorsának szociális és kulturális előmozdítására. Mint mondta, speciális képző és foglalkoztató roma program indult ősszel közel ötven érintett részére, roma integrációs referens állt munkába a megyeházán a cigány ügyek zökkenőmentes intézésére, valamint kitért az Esztergomba tervezett első, egyházi fenntartású cigány nemzetiségi gimnázium tervére is. Ahogy az elnök fogalmazott: munkájuk csepp a tengerben, de igyekezzenek lehetőségükhöz mérten mindent megtenni a megyei roma közösség és a hátrányos helyzetű emberek megsegítésére.

neket is, hogy magukénak érezzék ezeket a programokat. Kiemelte a cigányság oktatásának, foglalkoztatottságának, szegénység elleni küzdelmének és kora gyermekkorú fejlesztésének és nevelésének fontosságát.

Tőkés László, az Európa Parlament alelnöke írásos üzenetében úgy fogalma-

címmel a magyarországi romák társadalomtörténetét ismertette. Beszélt a romák kirekesztődésének társadalmi mechanizmusáról. A szakértő szerint a kisebbségek helyzete akkor válik problémásabbá egy országban, amikor a többség gazdasági válságba jut. Mint mondta, hazánk történelmében ezek a

periódusok már többször váltakoztak.

Ugyan az eseményen személyesen nem tudott részt venni, de brüsszeli videó-üzenetében köszöntötte a konferenciát **Járóka Livia** európai parlamenti képviselő is.

Ezt követően **Farkas Flórián**, a Lungo Drom elnöke, országgyűlési képviselő, roma támogatásokat felügyelő miniszteri biztos előadása hangzott el, olyan új roma politikáról beszélt, amelynek alappillérei az erkölcsösség, a szakmaiság és a tisztesség.

A rendezvény folyamán továbbá többek között **Lucia Nicolsonová**, a terület szlovákiai államtitkára, **Pásztor Gabriella**, romániai államtanácsos, **Georgi Krastev**, bolgár miniszterelnök-helyettesi főtanácsadó és **Vít Novotný**, a Center of European Studies szakértője előadásait hallgathatták meg a résztvevők. Az első napon előadást tartott még Kocsis Fülöp, görög-katolikus püspök is.

A november 25-i programban, a konferencia második napján délelőtt az egyházaké volt a főszerep: a reggel ökumenikus imával kezdődött a központi kápolnában **Magyarné Balogh Erzsébet**tel, a Református

A délelőtti folyamán **Cloude Dumas**, a francia katolikus egyház cigánypasztorizációért felelős volt vezetője osztotta meg a nyugat-európai országban szerzett tapasztalatait: a Franciaországban megélt munkájának

sikereit és kudarcait mutatta be. Őt követte előadásával dr. Székely János és **Bakay Péter**, az evangélikus miszsió vezetője, utóbbi a munkájukról, és az identitás egészséges megéléséről szólt.

Ezt követően **Lankó József** alsószentmártoni római katolikus plébános, az Alsószentmártonban végzett cigánypasztorációs szolgálatáról beszélt. **Kamarás István**, a Roma Szakkollégium igazgatója és **Bóni István**, a dencsházai Református gyermekház és tanoda vezetője számoltak be működésükről, speciális, máshol is hasznosítható ismereteikről.

A konferencia fontosságát az is jelezte, hogy kora délután a délutáni előadásokat **Kövér László** parlamenti elnök nyitotta meg, s üdvözölte a jelenlévőket.

Ezt követően **Hegedüs Zsuzsa** miniszterelnöki főtanácsadó, szociológus tartott előadást a társadalmi felzárkózásról, kiemelten figyelemmel a gyermekszegénységről szóló elemzéséről.

A rendezvény a nyugat- és közép-európai országok roma-helyzetére is kitékintett: a témakör nyitóelőadását

Lucia Nicolsonová szlovákiai államtitkár tartotta, majd **Pásztor Gabriella** romániai államtanácsos, ezt követően **Vít Novotný**, a brüsszeli Central for European Studies munkatársa, végül **Georgi Krastev** bolgár miniszterel-

nök-helyettesi főtanácsadó kapott szót.

Este megtekintették az **Örvény** című filmet, majd kiscsoportos beszélgetést folytatnak a cigány kultúráról és életsorsokról.

A november 26-dika ismét ökumenikus imával indult **Bakay Péter** evangélikus lelkipásztorral és **Kiss Ulrich** jezsuita atyával. **Kissné Oláh Anita**, a bajnai Ferences Gimnázium tanára pozitív tapasztalatait osztotta meg hallgatóságával az oktatás területéről. Az Esztergomi Temesvári Pelbárt Ferences Gimnázium bajnai és nagysápi esti kihelyezett tagozatáról beszélt. Mint mondta, az esti iskola sikere a katolikus egyház közreműködésének tudható be nagyrészt. Személyes történeteken keresztül mutatta be a római katolikus papok részéről különleges érzékkel történő, cigányokhoz való hozzáállásukat. Kiragadva egy példát, elmesélt egy olyan történetet, amikor egy nyári Mátraverebély-szentkúti zárandoklaton, egy mise alkalmával cigányok és az egyház képviselői egy pohárból, egymást követően oltották a szomjukat, nem törődve azzal, éppen ki

ivott előtte a pohárból. A helyi Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnöke kitért a kettős identitásra is, ami szerint a cigányok esetében az egészséges integráció alapfeltétele is egyben.

A helyi munkaprogramok egy példáján keresztül sikerrel számolt be **Lakatosné Sira Magdolna** országgyűlési képviselő, túristvándi polgármester.

Az oktatás és foglalkoztatás témáiban felszólalt a jászladányi **Dankó István** polgármester és **Mohácsi Erzsébet**, az Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyerekeknek Alapítvány nevében.

Köpeczi Bócz Tamás, Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság (TÁF) megbízott helyettes államtitkára *Mit jelent a teljesítmény elvű felzárkózás* címmel a cigányság társadalmi felzárkózásának foglalkoztatási kérdéseiről beszélt, azaz, hogy a roma integráció szempontjából mitől válik jóvá egy foglalkoztatási program, ismertette a teljesítmény elvű felzárkózás csapásvonalait. Mindvégig részt vett a rendezvényen Balog Zoltán államtitkár, a PMA elnöke, aki a konferencia záró előadásaként ismertette a kormány társadalmi felzárkóztatásról szóló programját.

A magyar kormány abban érdekelt, hogy a cigányok identitása ne a magyar identitás ellenében jöjjön létre – fogalmazott az államtitkár a rendezvényen. Többször is hangsúlyozta: a cigány integrációban számít a történelmi egyházak segítségére.

Balog létfontosságúnak tartotta, hogy a többség és a kisebbség rendszeresen konzultáljon, beszéljen egymással, és ne káros üzeneteket fogalmazzon meg a tekintetben, hogy a másik félnek mit kellene csinálnia, hogy az adott konfliktus megoldódjon. Elmondta, a közeljövőben létrejön a 25 tagú Roma

Missziói Központ lelkész-igazgatójával és dr. Székely János római katolikus segédpüspökkel, aki szerint a keresztény egyházak a romák integrációjában végzett szolgálata korántsem újszerű.

Kommunikációs Központ, valamint egy tárcaközi felzárkóztatási bizottság.

Záróbeszédében többek közt azt hangsúlyozta, hogy a cigánypolitika ajtaján kopogtató romanóket is segíteni kívánják az érvényesülésben, valamint olyan munkaprogramokról is szót ejtett, amelyben a jövőben az egyházak is tudnak alkalmazni hátrányos helyzetű munkavállalókat.

Az alábbiakban Bakay Péter evangélikus lelkész előadását közöljük, tekintettel az egyházak cigányság integrációjában betöltött kiemelt szerepére.

Bakay Péter evangélikus lelkész előadása

Evangélikus emberként evangéliumként, azaz örömhírként előljáróban – identitásomhoz hűen – leszögezem, jó hírt mondok: előadásomban kedves hallgatóimat nem kívánom és nem is fogom száraz tényekkel megterhelni, fárasztani, Uram bocsá' utatni. Azzal biztatom magam, hogy minden bizonnyal a nagy magyarországi történelmi egyházak, valamint a cigányság elérésében nagy, és eredményes munkát végző szabadegyházak széleskörű és sokszínű tevékenysége mellett van helye az evangélikus egyház szolgálatának is – nyilvánvalóan ezért is az értékelendő, és szíves meghívás. Tehát ennek függvényében arra készülök, hogy a Magyarországi Evangélikus Egyház képviselőjeként elmondjam,

még egy színnel mivel járulhat hozzá egyházunk a cigányság európai méretű gondjainak az orvoslásához.

Először a – meggyőződésem szerinti – szükséges látsást, emberi alapokat, az emberi kapcsolatokhoz szükséges attitűdről alkotott véleményemet szeretném megosztani. A második részben két mondatban ki fogok térni konkrétan a MEE cigánymissziós szolgálatára, terveire, és legvégül nagyon röviden néhány képben villantom fel az igazi életet, szolgálatot, azt, ami ott messze e falaktól a terepen van, azt, ami a lényeg.

„Élt egyszer egy nép. Úgy hívták, sumburó. Nem kevesebbet állítottak magukról, minthogy ők a világ kezdete, a mag, amelyből más népek fakadtak, sokasodtak a Földön. Szépségüket a csillagok fényének köszönhatték, erejüket a Nap erejének tulajdonították. Az már igaz, hogy lélegzetelállítóan szépek voltak, sudár természetűek, csillogó ébenfekete hajúak, varázslatos barna tekintetűek.”

Így kezdődik Szécsi Magda **Pogány tűz** című szépséges eredetmeséje. Nem nehéz rájönnünk, a cigányság vágyott nagysága, elnyomatottságát, félreállítottságát ellensúlyozó vágyott dicsősége, vágyott jelentőségének hangsúlyozása áll mögötte. De ha őszinték vagyunk, minden népet megelégedettséggel töltene el egy ilyen múlt (nincs is hiány hasonló eredetmondákból) – legalábbis a történet ezen pontjáig. A későbbiekben kiderül, hogyan vesztették el a sumburók eredeti helyüket, befolyásukat a népek között és vették fel a roma nevet. Ettől kezdve ország és hatalom nélkül, amijük megmaradt, azzal szerencsét próbálva indulnak nem túl jól élni, csak túlélni. Táncukkal, dalaikkal, kézműves mesterségeikkel lelnek rá új szere-

pükre a népek között, és miközben elindulnak az örök vándorútra, lecövekeli magukat legnagyobb kincsük, a szabadság mellé.

Mert hát mi a valóság? Ennek a fajta szabadságnak nagy az ára: A cigányság még ma is – látványosan – úton van. Egy évezrede biztosan. A ló vontatta szekereket felváltották a soklóerős lakókocsik, ahol pedig megpróbálták letelepíteni őket, legtöbb esetben csak testben sikerült. Igaz, minden nép úton van, mert mindnek megvan a maga története, a cigányságé valahogy mégis visszamenőleg homályba veszőbb, a jövőt tekintve pedig bizonytalanabb bármely európai népénél. A kék-zöld cigányzászlón álltában is forog a piros kerék...

Közösségre és egyesekre is igaz: „Azért vagyunk a világban, hogy valahol ott-hon legyünk benne”. Az ott-hontalan/hajléktalan nem csak az utcákat járja/lakja be (hacsak nem úzik tovább), nem csak a végtelen és sokszor céltalan utak csupán a barátai, kő a vánkosa és az ég a sátora – lelkében is ott-hontalan. Átmeneti, nemcsak időben, de sorsában is. Legfeljebb homályosan tudja, honnan jött, és nem sejti, mi felé tart, nem tudja, honnan, hova „menjen át”. Miért és min menjen át, ha úgyis átmeneti? Átlépjen-e a természeti népek laza, eseményorientált életgyakorlatából az őt körülvevő kultúra időorientált feszes, teljesítményre épülő világába – mert hát erre az ellentétre vezethető vissza a feszültségek zöme. Átmenjen-e a tanulatlanságból az értelmiségi létbe, átlépje-e a „civilizáltak” valós és szimbolikus küszöbét? Az ott-hontalanság népre kivetítve hontalanság. A hontalan népet veri az eső, tépi a vihar, marja a farkas és rúgja a másik nép. Az ott-hontalannak sem maga, sem a köz előtt nincs méltósága,

nincs maradása, csak az összebújás marad a hasonlókkal, avagy a megszokott közegből kitörés után a szinte kötelező magány, vagy a felhalmozódott és fel nem dolgozott indulathegyek következtében a kitörésszerű – a köz előtt érthetetlen, indokolatlannak tűnő – nagyotütés bárhová, bármikor, bármire/bárkire, mert az „egész világ ellenségünk”.

Első alázatos tétellem:

Mindannyian kisebbség vagyunk, de nem őszinték, és nem mélyen népünkre, magunkra/magunkba nézők!

Úgy kellene ezt az adottságot elmondanunk naponta, mint a sömát a vallásos zsidóságnak. De nemcsak nekünk, magyaroknak (akiknek kisebbségi létben élnek nemzettestvérei millió számra körben, aljasul meghúzott görbe határainkon – még ha próbálkozások történnek is e tény szépítésére a kisebbség besorolás helyett az „őshonos lakosság” meghatározás meghonosításával –, és szét-szórva a nagyvilágban /még jó, ha diaszpóra létben/), hanem a világ minden nemzetének. És nemcsak a nemzeteknek, de minden egyes embernek tudatosítania kellene magában kicsiségét, kisebbségi létét. Nincs kicsi és nagy nép, van lélekszámban többség és kisebbség, de a többség is kisebbség másik néphez viszonyítva. Egy nép nagyságát nem a mennyiségen kell mérni, a minőség eldöntése pedig szubjektív módon alapul és koncentrációs táborokba torkolló tévutakra vezet. Minden nép érték, kincs, bármelyik eltűnése elszegényedés, bármelyik lenézése tragédia, az ember csődje. Isten a nagy, aki épp a kicsiket választja ki, a kicsiket karolja fel... Azokat választotta ki az Isten, akik a világ szemében

nem előkelők, sőt lenézettek; és a semmiket, hogy semmikké tegye a valamiket. (1Korintus 1,28)

Második alázatos tételelem:

Mindannyian egyenlők vagyunk.

Nem úgy, ahogy a Nagy Francia Forradalom tűzte zászlajára (aki kilóg a sorból – mivel szegényke szerencsétlenségére magasabb a kíváncsnál –, annál segít a guillotine), nem is úgy, ahogy minden utópisztikus elképzelés erőszakkal próbálja megoldani az egyenlőség kérdését – legutóbb a kommunizmus a képbe nem férő arisztokrácia, kulákság, klérus, értelmiség stb. kárára. Az egyenlőség egyedül szemlélet és vállalat alapon működhet, és akkor lesz látható és látványos a csoda, ha ezek mellé odatársul a kölcsönösség is. Sőt megkockáztatható a „mindenki egyenlő, de vannak egyenlőbbek” Orwell-i groteszk nem pejoratív, hanem építő lehetősége, megvalósulása: ez a hozzáállás túlnő az öszövétségi „szeresd felebarátodat, mint magadat, illetve aki olyan, mint te vagy” bölcsességén, és megérkezik a jézusi szeretetből „életét adja barátaiért”-ig. Erről az ugródeszkáról el lehet jutni a szinte már abszurditásnak tűnő „alázattal különbnek tartások magatoknál egymást”-ig. Ahogy egyenlők vagyunk Isten előtt, úgy kell egyenlőnek lennünk egymás előtt például abban, hogy egymás könyörületére szorulunk. És hát nemcsak egyenlők, sőt lényeg szerint azonosak vagyunk, hanem Krisztusban – de egyedül csak benne – egyek is. „...mert levetkőztetek a régi embert cselekedeteivel együtt, és felöltöttetek az új embert, aki Teremtőjének képására állandóan megújul, hogy egyre jobban

megismerje őt. Itt már nincs többé görög és zsidó, körülmetéltség és körülmetéletlenség, barbár és szkíta, szolga és szabad, hanem minden és mindenkiben Krisztus.” (Kolossé 3, 9b-11)

Harmadik alázatos tételelem:

Mindannyian vándorok vagyunk.

Vándorolunk térben (hegyen-völgyön) és időben (egyenletesen, biztosan, előre, feltartóztathatatlanul), eszmétől-eszméig (filozófia), hittől-hitig (vallások), világképtől-világképig (tudomány), hatalomtól-hatalomig (politika), stílus(irányzat)tól-stílus(irányzat)ig (művészet), gazdasági rendszerektől, történelmi korszakoktól, ideáloktól, nőtől/férfitől, íztől, virágtól a hozzánk tartozó „-igek”-ig. Mert itt a földön csak vándorolunk. A saját ország, a föld, a ház csalóka kapaszkodók. Biztonságot sugallnak, de az egyedüli valós megközelítés, a múlandóság szempontjából szalmaszálak csupán. A földi vándorlathoz viszont hozzátartozna ez a szalmaszál. De milyen szörnyűséges is, ha még ez sem jut! És meg kellene tudni érteni azokat, akik még be sem csaphatják magukat ezzel a szalmaszállal... Mily boldog ember az, aki így rendezheti be életét: „Tudjuk pedig, hogy ha földi sátorunk összeomlik, van Istentől készített hajlékunk, nem kézzel csinált, hanem örökkévaló mennyei házunk.” (Efézus 6,5) „Mert nincsen itt maradó városunk, hanem az eljövendőt kereszük.” (Zsidók 13,14)

Jézus volt a nagy otthontalan/hajléktalan, aki a sajátjába jött, de az nem fogadta be, aki – és ezt lehet szolidaritás-vállalásként is méltatni, de nyers valóságában gyalázat – egy istállóban dugta ki

fejét anyja méhéből erre a világra, akit már a csecsemő korában feje fölött megjelenő kardok elől menekíteni kellett, aki úgy határozta meg helyét, hogy nincs hova hajtani fejét, aki kiszögezéséig vándor volt, és hazaérkezése ahhoz a pillanathoz köthető, amikor az „elvégeztetett” felkiáltása után azt a bizonyos fejet holtan a mellére ejtette. Jézus mindezt méltósággal tette, mert tudta, honnan jön és hova megy. Nem szalmaszállba kapaszkodva járta földi vándorlását, hanem Isten kezébe kapaszkodva. Önazonosságának biztos tudata nem fölé emelte az embernek, hanem önként szállhatott alább. Isten mindent rendező keze minden földi vándorhoz mindenkor közel, és számára nyitva van. Ezeket a pilléreket életünk felépítéséhez, megtartásához, célba juttatásához tőle tanulhatjuk, kaphatjuk.

A cigány néptől, a cigány sorstól pedig – többek között – ezt a hármasságot: mindannyian kisebbség vagyunk, mindannyian egyenlők vagyunk, mindannyian vándorok vagyunk. Nagy lecke az emberré válás vándorútján. Ugyanakkor ezzel a lelkiülettel emeljük őket a Szécsi Magda szép eredetmeséjében megregélt sosem volt sosem lesz magaslatoknál is jóval magasabbra, mert nem tőlünk van ez, hanem a nálunk sokkal Feljebbvalótól.

Mielőtt az a vád érne, hogy ez egy prédikáció, és nincs helye egy tudományos konferencián. Hadd mondjam, prédikáció, „lelki eszszé” – nem a műfaj a lényeg, hanem az üzenet! Mert úgy gondolom, a fenti megközelítés-, hozzáállás nélkül nincs esély átütő változásra sem Magyarországon, sem Európában. Mert minden jó, praktikus-, felsőbb szinten induló kezdeményezés bukásra ítélt, ha nincs, aki végrehajtsa. Minden erőnk-

kel azon kell lennünk, hogy ez a látás járja át lelkészeinket, gyülekezeti tagjainkat. Ehhez sok beszélgetés, őszinte szembesítés, szem- és szívnyitogató szolgálat kell lelkészi munkaközösségeinkben (teológiai műhelyek) és gyülekezeteinkben (a „tömeg”). De mi kis, 3%-os egyház vagyunk, a cigánymisszió kezdeti lépéseinél. Ezek olyan alapon-dolatok, olyan alapfeltételei egy általánosabb megoldásnak, aminek túl kell lépnie az Evangélikus Egyház, a magyarországi egyházak keretein. Európai méretekben kellene így látni – ehhez nekünk kell így láttatni. (És ez nem-, vagy alig-alig kerül pénzbe.)

A MEE-ban csak néhány gyülekezetben folyik deklaráltan cigánymissziós munka. Egyre több gyülekezetben jelenik meg viszont az igény az indulásra. Ehhez próbálunk segítséget adni. Évente szervezünk felnőtteknek többnapos táborot „Közös asztal” néven, és cigánymissziós napot, ahova azon új érdeklődőket várjuk, akik részt szeretnének venni a cigánymisszióban. Az egyház vezetői is felismerték a cigánymisszió fontosságát, és támogatják munkánkat, céljainkat. Az evangélikus médiában egyre nagyobb teret kap a cigánymisszió. A Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság koordinálásban szorosan és szívesen működünk együtt más felekezetekkel bármilyen programban (pl. szakkollégium), vagy állunk egy-egy kezdeményezés élére (pl. szegények iskolája/kollégiuma).

Tudjuk, ez olyan hosszú menetelés, aminek nincs vége, de el kell indulnunk és folyton és folyton és folyton folytatni kell – mert a szegények és (most tán’ mondhatom) a cigányok, vagy a szegény cigányok mindig veletek lesznek.

Rólunk szólnak a hírek

Roma integrációs központ alakul

Az előző kormány által működtetett Roma Integrációs Tanács utódjaként Roma Koordinációs Központ alakul – jelentette be a társadalmi felzárkózásért felelős államtitkár szerdán, egy roma integrációval foglalkozó konferencia első napján Esztergomban.

Balog Zoltán elmondta, hogy a 25 tagú szervezetben a cigányság képviselői mellett helyet kapnak a felzárkózás ügyében tenni kívánó civil szereplők, az egyházak, a kisebbségi jogok országgyűlési biztosa és a kormányzat tagjai.

A romák felzárkózását előmozdító intézkedések közül az államtitkár kiemelte, hogy javaslataik elfogadása esetén annyi forrás jut a cigány tanulóknak adható ösztöndíjakra, amennyi még soha nem volt a költségvetésben.

Balog Zoltán konkrét összeget a parlamenti szavazás előtt nem kívánt megnevezni, de alapelveként elmondta, hogy a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány és az Útravaló program ösztöndíjainak előnyeit ötvöznék. A korábbi gyakorlattal ellentétben nem segélyt adnának, és nem csak a kimagasló tanulmányi eredményeket díjaznák. A felzárkózás érdekében inkább azokat támogatnák, akik önmagukhoz képest érnek el jelentős javulást tanulmányaikban.

Az államtitkár elmondta, hogy megállapodást kötnének az egyházakkal a felzárkózást szolgáló iskolarendszer és a szociális tevékenység támogatására, valamint lehetővé tennék, hogy az egyházak is foglalkoztathassanak köz munkásokat.

Megállapodott a kormány a kisebbségi önkormányzatokkal jövő évi finanszírozásukról

Megállapodott a kormány a kisebbségi önkormányzatokkal jövő évi finanszírozásukról – közölte a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium egyházi, nemzetiségi és civil kapcsolatokért felelős államtitkarsága.

A megbeszélésen a kormány képviselőjében **Latorcai Csaba** nemzetiségi és civil kapcsolatokért felelős helyettes államtitkár vett részt, és a tanácskozáson részletes tájékoztatást adott a 2011. évi költségvetés hazai nemzetiségekre vonatkozó fejezetéről, annak tételeiről. Latorcai Csaba a megbeszélésen bejelentette: olyan kiszámítható finanszírozási rendszert dolgozott ki az államtitkarság, amely hosszú távon tervezhetővé teszi a kisebbségi médiumok magyarországi működését. A tanácskozás résztvevői közösen találtak megoldást arra, hogy hogyan lehet hatékonyan fellépni az „álönkormányzatokkal” szemben, amelyek visszaélnek az állami pénzekkel.

Jövő év januárjában lép életbe az a kormányrendelet, amely lehetővé teszi, hogy a kormány megvonja a finanszírozást az adóforintokkal visszaélő „álkisebbségi önkormányzatoktól”. A kormányrendelet olyan mutatókat tartalmaz, amelyek alapján egyértelműen kiderül, hogy a vizsgált önkormányzat élő közösség-e, vagy fiktív szervezet. A jövőben a kormány minden esetben figyelembe fogja venni a finanszírozás során valamennyi önkormányzat esetében a működését rögzítő jegyzőkönyveket, identitását tükröző nyelvhasználatát, és azt is, hogy végez-e valós oktatási vagy kulturális tevékenységet.

A kormány radikálisan csökkenteni fogja a kisebbségi önkormányzatok fix összegű úgynevezett alaptámogatását. A működési támogatás viszont jelentős mértékben nőhet azon kisebbségi önkormányzatok esetében, amelyek valós és érdemi munkát végeznek, hiszen a jövőben differenciáltan, konkrét feladatok elvégzése után kaphatják meg – áll a közleményben.

2011 Magyarország számára a nagy megújulás éve lesz

Orbán Viktorral készült terjedelmes interjút közölt a *Le Figaro* című francia napilap annak kapcsán, hogy a magyar miniszterelnök csütörtökön Párizsba utazott.

A *Le Figaro* azon kérdésére, hogy Magyarország saját tapasztalataival hogyan tudja segíteni az előrelépéseket a romakérdésben, a miniszterelnök elmondta, hogy Magyarországon „a romák letelepítettek, tehát a mi stratégiánk az,

hogy itt akarjuk őket tartani”. Véleménye szerint az Európai Unió leggazdagabb országainak meg kell érteniük, hogy ez az ő érdekük. „Ami pedig a romákat illeti, nekik azt kell megérteniük, hogy a szegénységből való kilábaláshoz, dolgozni kell” – tette hozzá. Ehhez pedig a miniszterelnök szerint perspektívákra, munkahelyekre és jobb oktatási rendszerre, valamint valódi európai romastratégiára van szükség.

„Eléggé csalódott vagyok azért, amit eddig tett Magyarország. Én, aki részt vettem a kommunista rendszer megbuktatásában, kénytelen vagyok megállapítani, hogy a romák képzése és foglalkoztatottsága szempontjából a diktatúra hatékonyabb volt. Ez tűrhetetlen: ezért vagyok eltökélt annak bebizonyításában, hogy a demokrácia ezen a téren is nemezebb rendszer” – fogalmazott Orbán.

A cigánykérdéssel talált újra egymásra Orbán és Soros

Hiába támogatta *Soros György* a rendszerváltáskor a Fidesz alapítóit, évekkel később fagyossá vált a viszony *Orbán Viktor* és a világ egyik legbefolyásosabb üzletembere között. Most azonban az európai uniós romastratégia újra összehozta a régi szövetségeseket. A Miniszterel-

Soros és Orbán
a Parlamentben

nökség közleménye szerint a találkozón Soros megerősítette korábbi bejelentését, mely szerint egymillió dollárral kívánja segíteni a magyarországi vörösiszap-katasztrófa utáni kármentést, valamint felajánlotta segítségét a kormány által szorgalmazott uniós romaprogramhoz.

Több alapítványi forrás is azt mondta, Soros már a 2000-es évek elején kezdte mondogatni, hogy mivel Magyarország hamarosan az Európai Unió tagja lesz, és a demokratikus intézmények is stabilizálódtak, emiatt egyre kevésbé van szükség az alapítványára az országban. 2002-től fokozatosan szüntette meg magyarországi tevékenységét, alapítványa 2008-ban vonult ki véglegesen. A mind Magyarországon, mind az Európai Unióban egyre nagyobb problémát jelentő romakérdés miatt azonban úgy tűnik, pár év kihagyás

után ismét komolyabb támogatásokat juttatna Magyarországnak.

Soros az Orbánnal való találkozás után adott interjújában is azt mondta, a roma probléma iránt nagy az érdeklődés a nyugati országokban, és az, hogy Magyarország lesz az uniós elnöke 2011 első félévében, lehetőséget teremt arra, hogy segítsen kialakítani a kormánynak az EU-s romastratégiát. Orbán is hangoztatta ennek kidolgozásának fontosságát az uniós elnökség alatt.

A kormány és Soros romakérdésben való együttműködésére utalhat az is, hogy a hódmezővásárhelyi önkormányzat sajtóreferense, *Göbl Vilmos* szerint Soros találkozott *Lázár János* polgármesterrel is Budapesten, és megbeszélésükön a roma és a szegény gyerekek helyi integrációs programjáról is szó esett. Soros az interjújában azt mondta, a hódmezővásárhelyi példa máshol is alkalmazható lenne.

Hátrányos helyzetű gyerekeknek tartott rendezvényt a KIM a gyermeki jogok világnapján

A budapesti Körcsarnokban hátrányos helyzetű, fogyatékkal élő és vörösiszap-károsult gyerekeket látott vendégül a gyermeki jogok világnapján, november 20-án a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium a budapesti Körcsarnokban tartandó egész napos rendezvényén.

A programban – amelyben az Ability Park Alapítvány akadályversenye és koncert is szerepel – aktívan részt vesz *Nagy Anna* kormánybiztos és *Dr. Navracsics Tibor* miniszterelnök-helyettes, közigazgatási és igazságügyi miniszter.

Az Ability Park a fogyatékos emberek élethelyzeteit szórakoztató és játékos formában bemutató interaktív élménypark. (Bővebben: <http://www.abilitypark.hu/portal/>)

A Gyermek Jogairól szóló Egyezményt 1989. november 20-án New Yorkban fogadta el az ENSZ Közgyűlése. Azóta ezt a napot, november 20-át, a gyermeki jogok világnapjaként tartjuk számon. Az Országgyűlés 1991-ben ratifikálta és az 1991. évi LXIV. törvénnyel hirdette ki az Egyezményt, amely így a magyar jog része lett. Ezáltal a mindenkor Kormány feladatává vált az Egyezményben foglaltak végrehajtása.

A gyerekek érkezését követően sor került a játékos vetélkedőkre. Az eredményhirdetést követően Navracsics Tibor gyermekbeszélgetést vezetett gyermekjogok témában. A rendezvényt koncert zárta.

Forrás: MTL, origo
Fotók: Pelsőczy Csaba

„FEJLESZTÜNK, HOGY FEJLŐDHESSÜNK”

A szolnoki székhelyű „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány 2010. október 1-jével indította *Fejlesztünk, hogy fejlődhessünk* című projektjét. A projekt a Társadalmi Megújulás Operatív Program „Horizontális célkitűzések megvalósulását elősegítő helyi közösségi kezdeményezések, programok támogatása” című pályázati felhívásra került benyújtásra.

A projekt közvetlen célja a projekt által érintett régióban, kisebbségi sorban élő tartósan munkanélküliek számára olyan életvezetési technikák elsajátíttatása, amellyel újra versenyképesek lehetnek a munka világában. Rövid távú cél a fiatal édesanyákat összefogó klub megszervezése, helyi szinten történő egymást támogató rendszerük kiépítése, használható tudás átadása gyermekek ellátásával, illetve háztartásuk vitelével kapcsolatosan.

A projekt végrehajtását több tényező indokolta. A forrásként használt szociális térkép lekérdezéséhez kapcsolódó értékelés alapján a válaszadók közel 40%-a a felmérés pillanatában valamilyen módon inaktív foglalkozási státuszú volt. Magas volt közöttük a saját jogon nyugdíjas (24%), viszonylag alacsonyabb arányú a rokkantsági nyugdíjas (6%) a munkanélküli (4%) és a GYED-en, GYES-en lévők száma (4%). A romák közel ötöde, a nem romák közel kétharmada vallotta magát aktív státuszúnak. Állással rendelkező Gyed-en, Gyes-en lévő anyukát csak a nem roma társadalmi csoportban találtunk, inkább a roma társadalmi csoporthoz tartoznak mintánkban a szociális segélyezettek, il-

letve a közhasznú foglalkoztatottak.

A pályázat teljes mértékben illeszkedik az alapítvány alaptevékenységéhez és közvetlenül elősegíti fő célkitűzéseinek megvalósítását: a szociális tevékenység, hátrányos helyzetű cigány családok segítése az egész program folyamán tetten érhető a tervezett képzések, csoportfoglalkozások formájában. A megcélzott célcsoport – a térségben élő cigányság – mint kisebbség, és mint fokozottan veszélyeztetett, és hátrányos helyzetű réteg az alapítvány első számú kedvezményezettje.

A képzések megvalósításában résztvevő szakemberekkel való együttműködés nagyban hozzájárul az alapítvány kapcsolati tőkéjének erősödéséhez helyi szinten, szociális területen mozgó szakértői bázissal. Az Oktatási Alapítvány gondozásában, a projekt során életre hívnak egy, az önkéntesmentorok részvételével működő, segítő hálózatot, amelyben kulcsszerepet játszanak a helyi települési cigány kisebbségi önkormányzatok. A hálózatépítés kapcsán cél a hálózatba további három település bevonása.

A projekt módszertani szempontjainak kialakításánál vezérelv volt a pontos

szükségletfelmérés kialakítása. Ahhoz, hogy a helyi igényeket pontosan megismerhessük, és ennek függvényében megfelelő cselekvési tervet sikerüljön felvázolni, elengedhetetlen a települések szociometriai és gazdasági helyzetének feltárása. Ennek leghatékonyabb eszköze a szociális térkép elkészítése. A szociális térkép az önkormányzatok számára nélkülözhetetlen segédeszköz, mert ez alapján lehetséges az adott település humán erőforrásának mind mennyiségi, mind minőségi felmérése, amelynek figyelembe vételével képes kialakítani a fejlesztési irányokat.

Számos tanulmány és adat alátámasztja, hogy ma Magyarországon a cigányság – mint a legnagyobb hazai kisebbség – általánosságban véve rosszabb életkörülmények között él, ebből adódóan demográfiai mutatói is rosszabbak, mint a lakosság többi részének. Azonban ez a csoport is rétegzett, a csoporton belül is léteznek átmenetek életminőség szempontjából. Talán a legkiszolgáltatottabb helyzetben azok a fiatal édesanyák vannak, akiknek azon túl, hogy meg kell birkóznuk az anyaság sokrétű, és felelősségteljes feladataival, a mindennapi életben is helyt kell

állniuk. A legtöbb esetben jellemző a csoportba tartozó egyénekre, hogy meglehetősen alacsony iskolai végzettséggel rendelkeznek, sokszor nincs lehetőségük arra, hogy befejezzék a gyermekvállalás miatt félbe hagyott tanulmányaikat, csökkentve ezzel annak esélyét, hogy visszatálaljanak a munkaerőpiacra. Ugyan az elmúlt időszakban több kezdeményezés is született a probléma orvoslására, ugyanakkor kevés szó esett azokról a feladatokról, amelyet az érintett csoportba tartozó nőknek édesanyaként kell ellátniuk. Előzetes felmérések azt mutatják, hogy sokszor nincsenek pontos fogalmaik a gyerekneveléshez kapcsolatos teendőik ellátásának mikéntjéről. Erre a problémára nyújtana megoldást a tréning, mely alatt olyan létfonosságú ismeretekkel gazdagodnánk a képzésben részt vevők, melyek segítik a mindennapi helyzetekből fakadó feladatok megoldását.

A képzés előnye, hogy nemcsak konkrét ismereteket, hanem olyan alapkompétenciákat is fejlesztene, amelyekre az élet számos területén szükség van, és amelyeket a képzésen részt vevő munkavállalóként is jól hasznosíthat.

A leggyakoribb ok, ami

miatt a kismamáknak nincs lehetőségük tovább képezni magukat, mert nem tudják megoldani a gyermekfelügyeletet. Ezért az általunk kínált program úgy kerülne kialakításra, hogy az édesanyák képzésével egy időben a gyermekeik számára a gyermekfelügyelet biztosít-

va legyen. A gyermek felügyeleten szakképzett felügyelő nemcsak vigyáz a gyermekekre, hanem minden a gyermek korának megfelelő építő- fejlesztő foglalkozást is tartana, így nemcsak az édesanya, de a gyermek kompetenciái is fejlődnek.

Ahhoz, hogy a program hosszú távon sikeres legyen, folyamatos támogatásra van szükség. Ebből a célból kerül kialakításra az úgynevezett mentorhálózat. A mentorhálózat lényege, hogy a képzés befejezése után a képzésben részt vevők is folyamatos támogatásban

részesülnek. A mentorhálózat tagjai a településen élők közül verbuválódhatnak, mert a helyi viszonyokat jól ismerő, a helyiek által elfogadott egyénektől jövő segítség nagyobb befogadó készségre talál.

*Összeállította:
Marsi Edit*

KÖZLEMÉNY

Az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány a Társadalmi Megújulás Operatív Program „Horizontális célkitűzések megvalósulását elősegítő helyi közösségi kezdeményezések, programok támogatása” című pályázati felhívásra benyújtott és támogatott

„Fejlesztünk, hogy fejlődhessünk”

(pályázati azonosító száma: TÁMOP-5.5.1/A-10/1-2010-0026)

címmel projektet indított 2010. október 1-jén. A projekt keretében megszervezésre kerülő képzések:

„Fiatal Édesanyák Fejlesztő Programja” és „Munkaerő-piaci tréning”

Az Alapítvány a fenti két tréninget **Szolnok, Tiszapüspöki és Tiszabő** településeken élő hátrányos helyzetben lévő, a roma kisebbséghez tartozók részére valósítja meg.

A **„Fiatal Édesanyák Fejlesztő Programjának”** célja a fiatal édesanyákat összefogó klub megszervezése, szakemberek segítségével a gyermekek ellátásával, a háztartások vitelével kapcsolatos hasznos ismeretek átadása. A konkrét ismereteken túl olyan alapkompenciák fejlesztése a cél, amely az élet számos területén hasznosítható, mint például a munkavállalásban. Az édesanyák gyermekei számára a képzés időtartama alatt sokéves tapasztalattal bíró pedagógus segítségével gyermekfelügyeletet biztosítunk gyerekbarát környezetben, ahol a gyermekek koruknak megfelelő építő-, fejlesztő foglalkozással töltik el idejüket.

A képzés időtartama: 6 hónap, havonta két képzés, összesen 12 képzés

Személyi feltételek: 14-25 életév, legalább általános iskolai végzettség, legalább egy gyermek édesanyja, családsegítővel való együttműködés.

„Munkaerő-piaci tréning” célja a tartós munkanélküliek részére életvezetési technikák és a munkavállaláshoz szükséges, hasznos ismeretek átadása, amellyel újra versenyképesek lehetnek a munka világában. A cél olyan kulcsképeségek fejlesztése, amelyek egy adott szakmában, szakismereten túl egyéb követelmények teljesítésére is alkalmassá teszik a munkavállalót. A program célja hozzájárulni a résztvevő munkaerő-piaci integrációjához, és társadalmi integrációjához.

A képzés időtartama: 6 hónap, havonta két képzés, összesen 12 képzés

Személyi feltételek: 18-35 életév, legalább általános iskolai végzettség, szociális segélyben részesülés, a családgondozóval való együttműködés.

Jelentkezési határidő: 2010. január 15.

Jelentkezni a települési cigány kisebbségi önkormányzat irodájában, az ott elhelyezett jelentkezési lapon lehet.

KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁS 2011

Január 9-re tűzte ki az OVB a területi és az országos kisebbségi választásokat. A legtöbb területi kisebbségi választás Budapesten lesz január 9-én, míg a legkevesebbet – egyet-egyet – Csongrád, Heves és Jász-Nagykun-Szolnok megyében tartják.

A törvény értelmében megyei vagy fővárosi szintű választást akkor lehet kitűzni, ha az adott területi szinten legalább tíz települési (a fővárosban kerületi) kisebbségi önkormányzat működik. Országos kisebbségi választás pedig akkor tartható, ha országszerte összesen legalább négy települési kisebbségi önkormányzat működik a kiírás napján.

Az OVB tájékoztatása szerint Budapesten 11 területi kisebbségi választást tarthatnak; területi önkormányzatot alakíthat a bolgár, a cigány, a görög, a horvát, a lengyel, a német, az örmény, a román, a ruszin, a szerb és a szlovák kisebbség.

Január 9-én tehát 13 országos és 58 területi önkormányzatot alakíthatnak a magyarországi kisebbségek. A szavazásban csak az október 3-án megválasztott kisebbségi képviselők, az úgynevezett elektorok vehetnek részt, ők országos szinten 9 216-an vannak.

Mint azt **Jackli Tamás**, az OVB munkatársa elmondta, a jelölőszervezetek decem-

ber 14-éig állíthatnak listát, és eddig jelentkezhetnek be a területi, illetve az Országos Választási Bizottságnál.

A törvény értelmében megyei vagy fővárosi szintű választást akkor lehet kitűzni, ha az adott kisebbség esetében a meghatározott területi szinten legalább tíz települési (a fővárosban ke-

rületi) kisebbségi önkormányzat működik. Országos kisebbségi választást pedig akkor tarthatnak, ha országszerte legalább négy települési kisebbségi önkormányzat működik a kiírás napján.

Ez azt jelenti, az országos önkormányzatok megalakításának nem feltétele, hogy területi szinten is létrejussanak kisebbségi önkormányzatok, elegendő a megfelelő számú települési szerveződés.

A 13 országos kisebbségi önkormányzat létszámát annak alapján állapították meg, hogy az október 3-ai választás

után hány települési kisebbségi önkormányzat alakult. A legtöbb országos közgyűlési képviselője a cigány kisebbségnek lehet, összesen 53, míg a legkevesebb a szlovénoknak: mindössze 15.

A területi önkormányzatok képviselőinek a száma

kisebbségenként hét lehet. A jelölés során a szervezetek háromszoros

jelöltet állíthatnak. Két olyan kisebbség van, amely egyik megyében és a fővárosban sem tud területi önkormányzatot választani: a szlovénok és az ukránok. Ez azonban nem zárja ki, hogy január 9-én megválasszák 15, illetve 21 fős országos önkormányzatukat. A cigány kisebbség az egyedüli, amely mind a 20 (megyei és fővárosi) területi szinten tud kisebbségi önkormányzatot alakítani.

Sári Miklós, az OVI vezetője felhívta a figyelmet, hogy a listaállítási december

14-ei határideje jogvesztő volt, tehát a később bejelentkező szervezeteket már nem tudták nyilvántartásba venni a választási bizottságok.

A törvény értelmében a kisebbségi választásokon az lehet választó és választható, aki a települési kisebbségi önkormányzat tagja, tehát akit az október 3-ai kisebbségi választáson kisebbségi képviselővé választottak. Őket a jogszabály a választási eljárásban elektoroknak nevezi. A területi és az országos választás szavazása helyben, az elektorok (kisebbségi képviselők) településén történik, ahol megválasztották őket. A kisebbségi választásnak nincs eredményességi küszöbe; ez azt jelenti, hogy akár egyetlen elektor is meg tudja választani az adott önkormányzatot.

A területi kisebbségi önkormányzati képviselők választásának eredményét a területi választási bizottság állapítja meg, míg az országosét az OVB. Az így megválasztott területi, illetve országos kisebbségi képviselők ezt követően maguk választják meg saját vezetőiket, illetve tisztségviselőiket.

KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁS 2011

KÖZLEMÉNY

AZ ORSZÁGOS VÁLASZTÁSI BIZOTTSÁG
662/2010. (XI. 15.) OVB HATÁROZATÁVAL
KITÚZTE A

TERÜLETI ÉS ORSZÁGOS KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATI KÉPVISELŐK ÁLTALÁNOS VÁLASZTÁSÁT.

A választás napja:

2011. JANUÁR 9. (VASÁRNAP)

A választáson választó és választható,
aki működő települési kisebbségi önkormányzat tagja (elektor).

Listát azok a kisebbségi jelölő szervezetek állíthatnak, amelyek erre való
jogosultságát az Országos Választási Bizottság a választást kitűző határozatában
megállapította.

Nyilvántartásba vétel céljával be kell jelenteni azokat a szervezeteket, melyek listát
kívánnak állítani.

A területi választási bizottságnál kell bejelenteni azokat a szervezeteket, amelyek
kizárólag egy megyében kívánnak listát állítani.

Az Országos Választási Bizottságnál kell bejelenteni azon szervezeteket, melyek
több megyében, vagy valamely megyében és a fővárosban, valamint az országos
kisebbségi önkormányzati választáson kívánnak listát állítani.

Listát állítani 2010. december 14-ig (keddig) lehet.

A szavazás **6.00 órától 19.00 óráig** tart.

Szavazni személyesen, a helyi választási bizottság által kijelölt helyiségben lehet.

Az elektor csak azon településen szavazhat,
ahol a települési kisebbségi önkormányzat tagja.

Az elektor mind a területi, mind az országos
kisebbségi önkormányzati választáson egy listára szavazhat.

Országos Választási Iroda

Szociális Expo

A szociális munka napja alkalmából ismét megrendezték a Szociális Expót Budapesten november 11–12-én. A 2008-ban életre hívott országos rendezvény harmadik alkalommal kínált lehetőséget a szociális szakma és mindazon civil szervezetek, szociális intézmények bemutatkozására, akik sikerrel veszik fel a küzdelmet a nélkülözés és a kirekesztés ellen.

A rendezvényen azok a szervezetek képviseltették magukat, amelyek munkalehetőséget teremtettek, adósságkezeléshez nyújtottak segítséget, vagy a szociális gazdaságban értek el az utóbbi időben kimagasló eredményeket.

Bemutattak azon gyermekházak, esélyházak, családi napközök, családsegítő központok, hajléktalanokat ellátó intézmények, bentlakásos otthonok is, amelyek fáradhatatlanul küzdenek nap, mint nap a szegénység ellen.

A szervezők szerint a Szociális Expo ráirányítja a figyelmet a szociális szakma felelősségére és innovatív lehetőségeire a szegénység elleni küzdelemben. A rendezvényen a korábbi évek-

hez hasonlóan kerekasztal-beszélgetéseket, workshopokat és előadásokat tartottak. Egyebek mellett kerekasztal-beszélgetés szerveztek a romákat érintő, bemutatkoztak a szeretetszolgálatok, valamint szó volt a fogytékos ügy helyzetéről is.

Az Angyalföldi József Attila Művelődési Központ aulájában több mint negyven civil szervezet állította ki szociális kínálatát, szolgáltatásait.

A Szociális Expót a Szociális Szakmai Szövetség és a Szociális Innováció Alapítvány rendezte meg.

Visszatekintés

A közösség, a társadalom megbecsülésének jeleként

ünneplik világszerte november 12-én a Szociális Munka Napját.

A szociális munka napjának előzménye, hogy az 1990-es években a Szociális Munkások Nemzetközi Szövetsége (IFSW) egy Európai Unió által finanszírozott kutatási programra vállalkozott. A szervezet 1997-ben összegezte az európai munkások társadalmi kirekesztettségével kapcsolatos kutatások eredményeit.

A kutatás vezetői arra biztatták a résztvevő országok kormányait, hogy döntéshozókkal és szakemberekkel, az e területen dolgozó vagy a problémák iránt érzékeny civil szervezetekkel, közösségekkel együtt dolgozzanak ki programokat a marginalizálódott rétegek

beilleszkedésével kapcsolatosan.

Az IFSW 1997. november 12-ére meghirdette a Szociális Akció Nemzetközi Napját. November 12-ét a szociális akció nemzetközi napjává nyilvánította.

Magyarországon először 1998-ban, Salgótarjánban (Nógrád megye) ünnepelték meg a szociális munka napját, később ezt országossá nyilvánították. E napon köszönetet mondanak azoknak, akik vállalják embertársaik segítségét, képesek másokért, mások emberi méltóságáért dolgozni.

2000 novemberében Budapesten is megrendezték az első emléknapot, amelyen a szociális és családügyi miniszter kitüntetésekkel adta át.

Szakmai nap

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területi Cigány Önkormányzat november 12-én tartotta szakmai napját. Az önkormányzat együttműködése évek óta folyamatos és sikeres a hatóságokkal.

Lukács Mihály, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területi Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnöke köszöntötte a jelenlévőket. Mint fogalmazott, kiemelten kezelik a cigányság társadalmi befogadását elősegítő integrációs programok generálását és a megvalósításban

való közreműködést. Fontosnak tartják a hátrányos megkülönböztetés valamennyi formájának megelőzése érdekében a széleskörű partnerség kiépítését a civil szervezetekkel, a társadalmi szintű problémák közvetítésében való részvételt, valamint az ágazat- és szakma-

közi párbeszéd elősegítését az önkormányzatok, a hatóságok és civil szervezetek részvételével. Mint az elnök mondta, mindenekelőtt a támogató környezet kialakítása a közvetlen és stratégiai cél, illetve a szakmaközi együttműködés formálása.

Bozorádi János rendőr

alezredes, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr-főkapitányság Bünt megelőzési osztályvezetője előadásában a rendőrség és a cigány kisebbségi önkormányzatok közötti együttműködésről, a konfliktus és előítéletmentes kapcsolat fenntartásáról szólt. Mint mondta, szeret-

nének egyre több roma fiatal bevonni a rendőrség kötelékébe.

Dr. Csikos Zoltán, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közigazgatási Hivatal vezetője beszédében a hivatal kisebbségi önkormányzati választásban betöltött feladatairól szólt részletesen. Hangsúlyozta az intézményrendszer átláthatóságát, egyszerűségét. Fontosnak tartja, hogy az állampolgár szükség esetében tudja, hogy melyik intézményhez forduljon.

az ügyintézés idejét, átlátható, korszerű ügyintézés, az adminisztrációs terhek csökkentése a jövőbeni cél.

Dr. Kollár István, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közigazgatási Hivatal Törvényességi Ellenőrzési és Felügyeleti Főosztály főosztályvezetője a 2010. évi cigány kisebbségi önkormányzati választást érintő jogszabályváltozásokra hívta fel a figyelmet. Összefoglalóan elmondta, hogy a 3176 településből 1689 te-

dás az esetleges 2–2 arányra. Az önkormányzat működése érdekében szükséges a meg-egyezés.

Kugler-Rácz Viktória, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Esélyegyenlőségi Iroda vezetője az Iroda funkciójáról és tevékenységéről tartott előadást, kiemelve a társadalmi esélyek egyenlőségének elősegítését. Tájékoztott az iroda feladatellátásáról. Esélyegyenlőségi problémákat érintve az iroda tevékenységei körébe tartozik

az egyéni esetkezelés, tanácsadás a hozzájuk forduló ügyfelek részére, jogi, pályakez-dési, mentálhigiénés, pályázat-írási tárgykörben. Etnikai vagy nemzeti alapon megvalósuló diszkrimináció esetében tanácsadásra, panasz-felvételre van lehetőség.

Tanácsadásra az irodában, valamint előre egyeztetett és közhírelt időpontokban, kistérségi helyszíneken is van mód. Rendszeresen szerveznek kistérségi fórum-sorozatokat. Szolgáltatásaik díjmentesek. A rendszeresen frissített adatbázisnak köszönhetően a célcsoporttal foglalkozó állami és civil szervezetek munkatársainak szakmai műhelyek, konferenciák, kerekasztalok szervezésével biztosítják az információk áramlását és a tapasztalatok cseréjét. Folyamatosan van lehetőség a kerekasztalok munkájába bekapcsolódni, melyek civil, fogyatékos ügy, gyermek és ifjúság, hajléktalanság témakörben szerveződnek.

Dr. Kormányos Nóra, az Egyenlő Bánásmód Hatóság Jász-Nagykun-Szolnok Megyei referense a hatóság előtti eljárásról, a romákat érintő diszkriminációról beszélt. Az egyenlő bánásmód

követelményének megsértése esetén a jogaiban sértett fél kérelmére, vagy a törvényben meghatározott esetekben hivatalból lefolytatja a hatósági eljárást annak megállapítása érdekében, hogy történt-e hátrányos megkülönböztetés.

Farkas Flórián roma tá-mogatásokat felügyelő miniszteri biztos, a Lungo Drom elnöke zárta a szakmai napot. Az elnök szerint vissza kell adni a hazai cigány népesség tartását, büszkeségét, ezért új romapolitikára van szükség, amely minden idők legnagyobb összefogását hozza magával. Úgy fogalmazott: az elmúlt nyolcéves időszakban szinte büntették a romákat. Beszédében az október 3-i cigány kisebbségi önkormányzati választás eredményét értékelte, illetve a helyi cigány kisebbségi önkormányzatok jövőbeni szerepéről és lehetőségeiről szólt. Felhívta a figyelmet a Lungo Drom által a cigány kisebbségi önkormányzati képviselők számára elkészített tájékoztató füzetre, amely részletes útmutatóul szolgál az önkormányzat működésével kapcsolatosan. Hangsúlyozta, törvénymódosítás szükséges ahhoz, hogy a következő választáskor már egyszerre szavazhassanak az állampolgárok az adott kisebbség helyi, területi és országos képviselőire. Beszédében kiemelte a Lungo Drom választási sikerének fontosságát, azt, hogy a Lungo Drom közel háromszor annyi mandátumot szerzett, mint a sorban utána következő cigányszervezet. Hangsúlyozta, a kormánypárttal szövetségben lévő Lungo Drom programja, a cigányság életében gyökeres változást hozó politika három pilléren nyugszik majd: a törvényességen, a szakszerűségen és a megbízhatóságon.

Marsi Edit

Szintén nagy kérdés a vezető szerint a jogalkotás és a jogalkalmazás, ugyanis bonyolult jogalkotás van Magyarországon, nem könnyű kiigazodni. Mint fogalmazott, nem könnyű eligazodni a jogszabályokban, ha egyről kérünk öt embertől véleményt, körülbelül tízfélképpen fogják azt értelmezni. Egyértelmű, világos intézményrendszer és átlátható, világos jogszabályalkotás a kíváncsi. Kiemelte a pályázati dokumentáció elkészítésének bonyolultságát, annak során felhalmozott papír mennyiségét. Fontosnak tartotta, hogy az állami szervezeteknek ügyfélorientáltak kellene lenniük. A kormányzat új intézményrendszerének kiépítése kapcsán hangsúlyozta, az állami hivatalokban dolgozóknak is szakmailag felkészültneknek kell, legyenek. Állampolgárközelit ügyintézés kell bevezetni, rövidíteni szükséges

településen 2313 db kisebbségi önkormányzat jött létre, amely az előző ciklushoz képest 13%-os emelkedést jelent. Ez megyei szinten: 78 településből 43 településen 47 kisebbségi önkormányzatot jelent, amely 7%-os emelkedést jelent. A 47 kisebbségi önkormányzathoz 43 cigány, 1 lengyel, 1 görög és 2 ruszin. Visszaautalt a 2006-os kisebbségi önkormányzati választásokra, amikor ugyan 44 (43 cigány, 1 lengyel) kisebbségi önkormányzat alakult, azonban a ciklus alatt 15 szűnt meg. Beszédében utalt a 2005. évi kisebbségi törvénymódosításra (névjegyzékbe történő felvétel), amely a 2010. választáson került másodszor alkalmazásra. Felhívta a figyelmet a 2010. évi törvénymódosításra. A legfontosabb változás, hogy a kisebbségi önkormányzatok testülete 5 főről 4 főre csökkent. Ennek hátránya, hogy nincs megol-

A Cinka Panka Cigányszínház bemutatja Matykó király

című meseregényének színpadi adaptációját

Janusz Korczak lengyel író I. Matykó király című meseregényének színpadi adaptációját hívták életre a Cinka Panka Cigányszínházban, *Trojan Tünde* rendezésében.

Az előadás hőse egy gyermekkirály, aki nagy tetteket akar végrehajtani, boldoggá szeretné tenni országát és népét. A kis Matykó királyfinak meghal az édesapja és így Matykónak hétévesen szembe kell néznie az uralkodás nehézségeivel és az ellenséges királyi udvarral. Egy gyermek király története, aki megpróbál úgy uralkodni, hogy az a népének a legjobb legyen: nem esik kétségbe, megnyeri az ellene indított háborút és új reformokat vezet be országában. Megalakítja a gyerekparlamentet és megmutatja a felnőtteknek, hogy a gyermekeknek ugyanúgy vannak jogaik. Udvarában fogadja az afrikai királyt és maga is ellátogat hozzá. Mindenben segítségére van az éneklő tündér, Papusa, aki megmutatja Matykónak milyen szép is a természet és milyen jó dolog egyszerűen élni. Békét köt afrikai királyokkal, csokoládét, játékokat ajándékoz gyermekalattvalóinak. Szeretné, ha mindenki elégedett lenne. Ám ez csak rövid ideig tart. A gyermekkirály elbukik, nem tudja beteljesíteni vállalt feladatát. Azonban egy királynak, aki még csak hétéves, mégsem könnyű a dolga...

Bár telve van jó szándékkal, végül mégis kudarcot vall, mert szövetségesek nélkül nem tudja megjavítani a világot.

A költőien szép, izgalmas regényben vidámság és szomorú események, a kiábrándulás és az emberségbe vetett hit váltogatja egymást, még ha a történet végén Matykónak el is kell buknia.

A színpadi adaptáció nem fest ennyire sötét képet, hiszen Matykó király, bár elbukik, a remény, hogy egyszer felnőttként visszatérhet, megmarad. A

színpadi adaptáció kiegészül Papusza (Bogusława Wajs) lengyel cigány költő verseivel.

Az abszolút ösztönös költő, a természetről, szabadságról és az emberi lélekről csodálatos, érzékeny verseket alkotott, melyek úgy gondoljuk, kiegészítik mindazt, amit a mesével,

Matykó király történetével mondani akarunk.

Matykó királyfi egy cigány kisfiú, aki egy számára meglehetősen idegen, némelykor ellenséges közegben próbál meg helytállni.

A Cinka Panna Cigányszínház és a lengyel kisebbséghez tartozó Trojan Tündének művészi együttműködése első alkalommal valósul meg színházi keretek között. A Papusza-verseket lengyel nyelvből az ismert költő-műfordító, a Bella István-díjas Zsille Gábor fordította le. A felkészülés ideje alatt felvették a kapcsolatot a varsói Korczakianum (mely Korczak szellemi örökségének őrzője) magyar megfelelőjével, a Magyar Pedagógiai Társaság Janusz Korczak Munkacsoportjával is.

Terveik között szerepel, hogy kapcsolatba lépnek a lengyelországi ci-

gány szervezetekkel, különösen azokkal, akik Papusza írói hagyatékát ápolják. Úgy vélik, hogy az elkészült darab szól majd gyermekekhez és felnőttekhez, cigányokhoz és nem cigányokhoz egyaránt.

Az előadásban részt vesz egy Magyarországon élő nigériai táncos, színész, aki elvállalta az afrikai király szerepét. A mesedarab létrejöttével részei kívánnak lenni a hagyományos lengyel–magyar barátság kulturális vonulatának, valamint meg kívánják mutatni, hogy milyen pozitív eredményeket hozhat egymás kultúrájának és szellemiségének elfogadása és az összefogás. Az együttműködés úttörő-jellegű, de bíznak benne, hogy a remélhetőleg pozitív fogadtatás meghozza a további gyümölcsöket is, s ilyen módon léteülhetnek akár újabb produkciók is.

Nyilvános próbák:

december 15. 14.00 óra

Bemutató előadás:

december 16. 15.00 óra

Helyszín:

Rajkó Művész Együttes (TALENTUM) színházterme (1074 Budapest VII. Rottenbiller út 16-22.). A

Fővédnökök:

Öex. Roman Kowalski,

a Lengyel Köztársaság rendkívüli és meghatalmazott nagykövete

Balog Zoltán társadalmi felzárkózásért felelős államtitkár

Farkas Flórián roma támogatásokat felügyelő miniszteri biztos

Soul & Gospel fesztivál 2010

Idén negyedik alkalommal rendezték meg november 3-án, a Budapest Sportarénában a London Community Gospel Choir és a Hillsong London dicsőítő koncertjét. A világszínvonalú előadók hangsúlyozták, hogy nem önmaguknak, hanem a Teremtő és a Megváltó Istennek akarnak dicsőséget szerezni.

Több mint hétezer zenére és lelki felfrissülésre vágyakozó ember gyülekezett össze.

A klasszikus gospelkórus kitűnő szolistái egymás után vezették a műfaj klaszszikusainak számító szerzeményeket (Oh, a Happy

rekből és a szomszéd nemzetek fiaiból állt. A szünetben a jelenlévők együtt imádkoztak a vörösiszap katasztrófa áldozataiért és adakoztak is a javukra.

A London Community Gospel Choir Budapesten

nek. Sztárok tucatjaival léptek már fel és a hagyományos koncerthelyszíneken túl felejthetetlen élményt képesek nyújtani bármilyen helyszínen: legyen az egy templomban, börtönben, vagy épp színházban, klubokban, konferenciákon. A leghíresebb fellépéseik közé sorolhatjuk a Live8-on való részvételüket. Glastonburyben vagy a Wembley Stadionban az FA CUP döntőn.

A különleges hangzásban megtalálható a funky, swing, R'nB, gospel; a színpadon pedig a tradicionális előadásmódot sajátos pezsdítő koreográfiával ötvözik.

tő csapata. Nagy-Britannia leggyorsabban növekvő keresztény gyülekezete – az ausztráliai Hillsong Church testvérközössége – a 90-es évek közepén kezdte meg működését, s óriási népszerűsége nagymértékben a zenéjüknek köszönhető. A Hillsong London hangzására jellemző az aktuális európai zenei trendek keveredése a Hillsong Ausztrália-örökséggel, modern áhitat erős brit-popos beütéssel. Az a meghatározó tény, hogy a kórus elsősorban 18–30 év közötti fiatalokból áll: izgalmas, mégis ismerős keresztény kórusélményt nyújt. A

Day) és a zenekarvezető **Bazil Meade** újabb kompozíciót.

A Hillsong London fiatal zenészei nem csupán kitűnő, életteli koncertet adtak, hanem egy komplett istentiszteletet is levezettek a dicsőítésvezető, **Peter Wilson** értő és érzékeny missziós beszédeivel. A Hillsong csendes, imádó dalai és dinamikus számai egyaránt Isten jelenlétébe vezették a több ezer lelkesen dicsőítő keresztényt. Felemelő érzés volt a közismert Hosanna című dalt együtt énekelni a sokezeres alkalmi kórossal, amely anyaországi és kisebbségi magyarokból, roma testvé-

eddig két alkalommal lépett fel, 2004-ben a Művészetek Palotájában, 2008-ban a Millenárison adtak teltházas koncertet. Most, mint az előző alkalmakkor, is, 12 fős felállásban léptek a színpadra.

Nagy Britannia elsőszámú gospel kórusa 1982-ben alakult. Sokoldalú, stílusban és előadásmódban is rendkívüli változatosságot mutató, sok nemzetiségű csapatról beszélhetünk, mely akár 5 vagy 30 fős felállásban is kataraktikus koncertélményt tud nyújtani.

„Anglia legjobb hangjai” tíz lemezzel és több száz koncerttel büszkélkedhet-

Számtalan jelzót használhatnánk még a London Community Gospel Choir hangzásának és látványának leírására: profi, energikus, inspiráló, lélekkel teli.

A Hillsong London, a Hillsong London Church dicsőí-

világon talán ők tudják a legjobban, mit jelent dalban imádkozni, dicsőíteni és szolgálni. Példa nélküli, hogy a Hillsong dicsőítő dalai ilyen gyorsasággal terjednek szét a világban, egyre több embert meghódítva.

Kuslo és Szent Péter botja

(Sáfár Sándor és Wuscher Anna gyűjtése)

Egyszer volt, hol nem volt. Tudjátok, hol van Hagyaros? Nahát, ott. Hagyarosan élt egy öreg cigány: Negro a feleségével: Fánival. Ketteskén éldegéltek, mert egyenként is elmúltak már 100–100 évesek. Gyerekük nem született, de nagyon vágyakoztak utána.

Amíg fiatalok voltak csak eltelt az idő, mert az öregember egész nap csengette az üllőn a vasat. Munka akadt bőven. Mostanában azonban senki sem keresi, hogy csináljon kondért, mert elrepedt a régi, kellene egy kolomp, mert elhagyta a jószág. Miért is várnának, hogy az a cigány elkészüljön vele, amikor csak belépnek a boltba és ott sorakoznak katlanok, kondérok, kolompok, miegyebek. Válogathatnak a parasztok, hogy kisebbet, nagyobbbat, fényeset vagy főtötött szeretnének. A bótós azt emlegeti, hogy gyárban készítik a portékáját, mégpedig teméntelen sokat.

A szegény cigány manapság csak ültetlen naphosszat és bámulja az eget. Talán éhen is halnának, ha Fáni nem kapna a jószívű emberektől ezt-azt.

Ma jó napjuk van. Fáni feltakarította a kocsmáros udvarát, aki ezért hálából adott egy kakast. A Devla aranyozza be a jó szívét.

Most már fő a kakaspörkölt. Még a szomszédok is nagyot szippantanak a levegőből a pörkölt szagából.

Elkészült a vacsora. Fáni az asztalra teszi a lábost, a kenyeret, két kanalat, de azonnal nem esnek neki a forró ételnek. Fohászkodnak kis ideig, aztán bánkódnak, hogy csak ketten ülnek az asztalnál. Milyen más volna, ha lenne egy gyerek a háznál, aki megvidámítaná az életüket és támaszuk lenne öregségükre.

Éppen kosztirozódni kezdtek volna. Nyúlnak a kanálért, amikor megjelenik a kunyhó ajtajában egy öregember. Hoszszú a bajusza, a szakálla, rongyos a ruhája, de van egy nagyon szép, cifra aranyforma botja.

– Szegény öreg! – Ez is olyan árva, mint mi vagyunk – gondolja Fáni, de hangosan kimondani nem meri, inkább köszön az urával együtt.

– Adjon isten szerencsés jó estét!

– Nektek is – válaszol az öreg cigány.

– Mi járatban vagy?

– Csak úgy megyek egyet a világban.

Te is cigány vagy?

– Nem vagyok cigány, csak szegény ember, aki megéhezett. Isten nevében adjatok egy darab kenyeret.

– Hová gondol bácsika? Máskor lehet, hogy csak egy karaj kenyérrel segíthetnénk, de ma szerencsés napunk volt. Megkínáljuk vacsorával. Üljön le! Fáni, gyorsan hozz egy kanalat!

– Köszönöm, de előbb a gazda merit sen.

– Nálunk első a vendég.

Az öreg vándor nem kérte magát. Isten áldását kérte a háziakra és jóízűen enni kezdett a pörköltből. Egyszer csak megállt és megkérdezte.

– A gyerekek még nem jöttek haza?

– Sajnos nincs gyerekünk, pedig nagyon szerettünk volna legalább egy fiút.

– Hát igen. Úgy az igazi egy család.

Folytatják szótlanul a vacsorát. Amikor befejezték az evést, szállást ajánlottak az öreg vándornak, aki örömmel elfogadta. Vackot készített magának az egyik sarokban és lefeküdt. A másik szobában Fáni feküdt le az urával.

Reggel arra ébredtek, hogy besüt a nap az ajtón. Felkeltek. Az esti maradékot az öreg vándornak adták. Ki tudja, mikor talál újra jószívű embereket. Ők meg csak meglesznek valahogy.

Fáni vállára tette a batyut és elbúcsúzott. A két öreg még beszélgetett egy kis ideig. Végül a vándor így búcsúzott:

– Szeretném meghálálni a jószágotokat.

– Sose gondoljon hálálkodásra! Amit mi kérnénk, azt úgysem tudja előteremteni.

– Ugyan, mit?

– Munkát! Tisztességes munkát, hogy legyen rendes megélhetés.

– Negro! Te nem a legfőbb vágyadat mondtad. Nem baj! Én kérés nélkül is teljesítem.

Azzal az öreg kilépett az ajtón és elindult az országút felé. Negro leült és céltalanul bámult maga elé. Hanem egyszer csak a kunyhó sarkába téved a szeme. Ljedten veszi észre, hogy a vándor ottfe-

lejtette a botját. Kapja gyorsan és szalad a vándor után, hogy visszaadja az aranyos botot. Jól kiszaladta magát, mikor végre utolérte a vándort. Nyújtja Negro a botot.

Az öreg nem kap utána, Hanem azt mondja:

– Becsületes ember vagy. Próbaképpen hagytam nálad. Neked adom. Vidd csak haza! Meglásd szerencsét és boldogságot hoz a házba.

Telt múlt az idő, a bot valóban szerencsét hozott nekik. Többet nem szűkölködtek. Mindig akadt betevő falatjuk, de munka csak nem akadt ezentúl sem. Olyan világot éltek, hogy maga az Úristen sem tudta volna visszaszerezni a vas-munkát.

– Te Negro! Lehet, hogy az öreg vándor Szent Péter volt? Mióta itt járt, nem szenvedünk szükségét semmiben és úgy érzem, gyerekem lesz.

– Képzeld!

Fáni nem ellenkezett tovább, de ha hihetetlen is, a gyerek időben megszületett. Volt öröm! A gyereket születése után letették a szalmára. A szalmán persze volt egy fehér ruha. Csak nézték, nézték a gyereket. Éppen rásütött a nap. Megvilágította. Ragyogott mindene, de különösen a feje.

– Legyen a neve Kusló! – szolt Negro.

– Ha neked ez a név tetszik, legyen – hagyta rá Fáni.

Így örvendeztek, beszélgettek csendesén, amikor egy pillanatra elállt Fáni lélegzete. Egy kis fehér kígyó – lehetett arasznyi – odakúszott a gyerekekhez és mellé simult. A gyereke hagyta. Fáni fölkapta a seprűt, hogy agyonüsse a kígyót, de az ura elkapta a kezét és magakadályozta, hogy bántsa a kígyót, miközben mondta:

– Ne bánts! Én már hallottam olyat, hogy a kiskígyó szerencsét hoz a gyerekeknek. Kíséri, egész életében elhárítja mellőle a bajt. Ha megöli a kígyót vége a gyerek életének is.

Fáni beletörődött a kígyó jelenlétébe, de sosem tudott megbarátkozni vele. Minden ismerősnek elpanaszolta, hogy a barátokzik a fia a kiskígyóval. A legfurcsább, hogy madárnak tartja. Amikor a

kígyó felágaskodik, Kusló simogatja a fejét és azt mondja: madájka, madájka. Már négy éves a gyermek, de hiába magyarázzák neki, hogy a kígyó nem madár, kerülje, féljen tőle, minden hiába.

Telt múlt az idő, Kusló növekedett, legénykedett. A kis kígyó mindig egyforma nagy maradt. A barátság töretlen.

Zsampa kezdettől Kusló minden lépését figyelte. Most, hogy ilyen derék erős legénnyé vált, merte csak úgy saját magának bevallani, hogy éppen ilyen férjet képzelt el magának a lánya, Csulpi mellé. Kusló észrevette a megfigyelést. Nagyön mérgelődött a szemmel tartás miatt, különösen azért, mert sehogy sem szívelhette Csulpit. Különösen a zöld ravasz szeme nem tetszet, de félt a banya rontásától is. Ezért egy nap a szülei szeme elé áll Kusló és megmondta, hogy világgá megy. Az öregek kérelték marasztalták, de hiába. Akkor előlépett Negro. Kezébe tartotta az öreg vándor, akarom mondani Szent Péter botját. Elmondta a fiának hogyan került hozzájuk a szép, aranyos bot. Ez védte eddig a családot minden gonoszsággal szemben.

– Vidd el fiam magaddal. Segítségedre lesz minden bajban és hazasegít, meglásd.

Kusló elfogadta a botot, megköszönte és már indult is.

A boszorkány persze, azonnal tudta, hogy Kusló világot látni indult. Rögtön küldte Csulpit, hogy róka képében kövesse a legényt. Ne engedje szem elől és addig mesterkedjen, amíg vagy feleségül veszi, vagy pusztítsa el. Csulpi szót fogadott az anyjának. Ment, somfordált Kusló után, persze csak látótávolságból. Főleg a kígyó miatt nem mert közelebb merészkedni.

Már egy hete mentek, mentek, amikor egy este Csulpi megunta a távolságról követést. Bucskázott egyet, azonnal bakkecskévé változott. Gondolta bakkecskéként könnyebben végezhet Koslóval. Előbb a kis kígyót ökleli fel a szarvával, ezután a legény következik. Igen ám, csak hogy Kusló minden alkalommal, ha leült vagy aludnia akart kört rajzolt maga köré a Szent Péter botjával. Ez aztán, mint egy téglakerítés védte őt. A kerítést nem tudta átlépni sem ember, sem állat. Ezt persze nem tudta Csulpi. Megpróbálkozott a körbe való betöréssel. Első alkalommal letört a szarva. Másodjára úgy megütötte a fejét, hogy megdagadt a homloka. A kis kígyó figyelte a próbálkozásokat. Amikor Csulpi csillagokat látott az ütéstől, a kis kígyó mögéje került

és megharapta a hátsó fertáját. Csulpi a kígyóméregtől azonnal elterült, kiadta a gonosz párját.

Reggel Kusló korán kelt. Semmit sem tudott arról, hogy milyen veszedelem fenyegette az éjjel. Hanem amikor körül nézett, megpillantotta a döglött bakkecskét. Csak annyit mondott:

– Na, én is ilyen jó helyre telepedtem le az este. Észre se vettem ezt a döglött kecskét. – Menjünk tovább! – szolt a kis kígyónak. Azzal már indultak is.

A későbbiekben nem is tudtak róla, hogy Zsampa megtalálta Csulpit, de már holtan. Sírt és mérgelődött, hogy a lánya nem örökölte az ő ügyességét. Elpusztult az első akadálynál. Annyit tudott szépíteni a dolgon, hogy holtában is visszaváltoztatta a lányát emberi alakra és lány formában temette el.

Kusló Babosdbréte felé igyekezett, amikor lihegve jött le szembe Miga, régi cimborája.

– Megszalasztottak Miga? – állította meg Kusló.

– Ne is kérdezz semmit! Alig kapok levegőt a futástól.

– Sietős a dolgod, nem érsz rá lassabban menni?

– Mi mondjak? Csak azt tanácsolom, ne menj tovább ezen az úton. Ha nem is egy-két kilométerre, hanem távolabb, de megjárható, mint én. Jól tudod, hogy nem vagyok gyáva. Megbirkóztam én már farkassal, medvével, de ilyen szörnyűség még nem történt velem, mint ezen az úton. Hazafelé igyekezek. Két hétig dolgoztam egy uraságnál. Pálinkafőzőket, bográcsokat készítettem neki. Végül csak úgy kérés nélkül felpasszítottam a kastély lelógó csatornáit. Örült az uraság. Jutalmul adott egy szakajtó aranyat. Megköszöntem és siettem hazafelé. Gondoltam a rokonokkal csapunk nagy eszem izsom mulatságot. Fújta az aranyakból. Hanem alig mentem egy keveset, észrevettem, hogy körülfogott egy nagy csapat ördög.

– Ördög?

– Ördög! Hangya képiben mutatkoztak, kétszer, háromszor akkorák voltak, mint az igazi hangyák. A pafájukról ismertem meg őket, hogy ördögök. Mindig közelebb jöttek és csíptek, haraptak ahol értek. Nem vettem tréfára a dolgot, futásnak eredtem. Az ördögök utánam. Hogy gyorsabban szaladhassak nem tehettem mást, mint eldobtam a szakajtó aranyat. Így aztán lassan, lassan csak lemaradtak.

– Nem félek én az ördögtől sem!

– Hiszen ha csak egy ördög lett volna, akkor én is elbántam volna vele, de ezek csapatostul jöttek.

– Ne félts engem, Miga. Ha hazaérek, elbeszélem neked, hogy találkoztam én is-e az ördögökkel.

– Hát, akkor Isten áldjon. Járj szerencsével!

– Te is!

Mindketten mentek a maguk útján tovább. Kusló estére egy kis faluhoz ért. A falu végén állt egy kunyhó. Ide kopogott be. Egy öreg asszony magányosan üldögélt az asztalnál. Éppen vacsorázott. Kusló belépett, bemutatkozott és szállást kért. Az öregasszony szívesen fogadta a vendéget.

– Engem Nani néninek hívnak – azzal leültette és vacsorával kínálta a legényt.

Kusló nem kérte magát, mert csak most érezte, hogy mennyire éhes. Jóízűen evett. A vacsora végeztével úgy érezte, hogy ezért a vacsoráért kevés a dicsérő szó. Ezt az ételt meg kell tanulni megfőzni, mert ilyet még soha sem evett.

– Kedves öreganyám! Mi a neve ezeknek az ételeknek, amit vacsorára ettünk?

– Kusló! Te még soha nem ettél babos káposztát és tökösmákos rétest?

– Röstellem, de be kell vallanom, hogy nem, pedig szeretném megtanulni az elkészítésüket.

– Nem kell hozzá nagy tudomány! Figyelj, és már mondom is. Babos káposztát bárki tud főzni.

– Hogyan?

– Készítesz egy fazék káposztás húst.

– Talán húsos káposztát.

– Nem, Kusló! Nem mindegy, hogy káposztáshúst vagy húsos káposztát főzöl. A húsos káposztában sok a káposzta és csak itt, ott mutatják meg neki a húst. A káposztáshúsban sok a hús és csak meghintik káposztával.

– Ez ügyes. Ezt sem hallottam idáig.

– Szóval, főzöl egy fazék káposztáshúst, amolyan pörköltformán. Másik fazékban vízben puhára főzöl jóféle tarka babot. Amikor a bab puha, leszűröd a levét és a babot összekevered a káposztás hússal.

– Ügyes. Hát ezért volt olyan finom.

– A tökösmákos rétest nem főzik, hanem sütik. Már mondom is, hogyan kell készíteni. Rétes készítést csak nőre lehet bízni, mert a férfiak lusták annyit bajlódni a tészta elkészítésével, amennyit az megkínál, hogy ki lehessen nyújtani, olyan vékonyra, mint a cigarettapapír. Ha kész a tészta várni kell a nyújtásával

legalább fél órát. Ez alatt meg kell darálni a mákot, meg kell keverni ugyanannyi porcukorral, amennyi a mák. Amikor elkészült, meg kell hámozni, majd kibelezni, végül lereszelní egy tököt. Persze nem mindegy, hogy milyen tök. A sütnivaló úritök nem jó, csak főznivaló, vagy disznótök. Ez legtöbbször olyan zöld, fehér csíkos. A töknek fiatalnak kell lennie. A reszelés után megsózzuk. Utána egy nagy bögrében elkeverünk két tojást. A bögrét teledjük tejföllel és elkeverjük a tojásokkal. Ezután kikenjük a tepsit zsírral. Kezdődhet a tészta nyújtása. A kinyújtott tészta első cukros mákot szórunk, majd kinyomkodjuk a megsózott tököt és azzal szórjuk meg a mák tetejét. Felcsavarjuk a rétestésztával a töltelék, tepsibe tesszük. Amikor megtelt a tepsi, megöntözzük a csíkokat sorba tojásos tejföllel. Sütőbe vagy kemencébe tesszük, pirosra sütjük. A tepsiből a tésztát csak akkor szedjük ki, ha kihűlt, mert különben szétpotyog.

Amikor Nani néni befejezte a főzést, sütés magyarázatát, Kuslonak a kemence padkán, magának a dikón készített fekhelyet. Mindketten gyorsan, nyugodtan aludtak.

Reggel Kuslo indulni készült. Az öregasszony azonban előbb megreggelizette. Közben magyarázta, hogy Babosdöbréte felé ne menjen, mert a vesztébe rohan. Vasárnap a plébános tisztelendő magyarázta a templomban, hogy nagy emberévő hangyák telepedtek meg az út mellett. A pap szerint Lazsnaokról költöztek ide. Hogy hol van Lazsna? Én azt elfelejtettem, pedig a tisztelendő magyarázta meg az utat. Szóval, Lazsnaokról költöztek ide az emberévő hangyák. Talaly még ott tanyáztak, de nem figyelt rájuk senki. Az ottani uraságnak éppen egy Mária ünnepe jutott eszébe, hogy a kastélykertben van egy százesztendő korhadt bikkfa, ki kellene vágni. Na és, ha már eszébe jutott azonnal odarendelt két cselédembert, hogy vágják ki a fát. A cselédnek nem akarózott dolgozni. Megtagadták a munkát azzal, hogy Mária ünnepe van. Megfordultak és indultak volna haza. Az uraság méregbe gurult.

– Ha én dolgozok, nektek sem árt meg a munka – azzal kikapta az egyik cseléd kezéből a fejszét és maga vágta a bikkfába. Abban a pillanatban a fa odújából kiözlönlöttek a hangyák. Nekiettek az uraságnak. Nem menekülhetett. Megették a hangyák, csak a csontja maradt.

A két cseléd rohant a faluba. Elsőként a papjuknak mesélték el a szörnyűséget.

Kapta a pap a füstölőjét és fröcskölőjét és indult a fához. Nem félt, mert a fenti szerszámai megvédik minden veszedelemtől – így mondta.

A pap megtalálta az uraság csontjait. A szenteltvíz és a füst hatására ész nélkül menekültek a hangyák minden irányba. Azóta a hangyákat Lazsnaokon nem látta senki, de itt Babosadöbréte felé vezető úton rémisztetik a járőkelőket. Ne menj arra Kuslo!

– Köszönöm tanácsát, de elmondott ez csak amolyan papi beszéd, mese. Nem térek le az utamról.

– Te tudod, fiam. Én jó szándékkal figyelmeztetlek.

– Köszönöm, jóakarátát. Azzal elköszönt és ment a maga útján.

Alig ment fél óra járásnyit, amikor észrevette, hogy minden oldalról körbevették a hangyák. Mégpedig az emlegetett nagy hangyák, amelyeknek ördög pafájuk van.

Kapta Szent Péter botját és kört rajzolt maga köré. A bot végével a kis kígyót is beemelte a körbe.

A hangyák kis ideig csak álltak és bambán bámultak. Egyszer csak elkezdtek növegetni. Lassan akkorák lettek, mint egy-egy kecske. Kecskének is néztek ki, csak a pafájuk maradt ördög. Ezután a közelbe megnyílt a Föld. A nyíláson át egyenként eltűntek a föld alá, a föld belsejébe a kecskék. Kuslo utánuk ment. Nyomában a kis kígyó. Egy barlangban találta magát. Olyan hatalmas volt a barlang, hogy én még akkora lakást nem láttam.

Kuslo az első pillanatban észrevette a Miga által emlegetett szakajtó aranyat. Sőt a szakajtó mellett meglátott egy királyi palástot, egy koronát és egy buzdogányt.

– Hát ezt meg kitől csórhatták el? – gondolta elsőre, de második gondolata már az volt, hogy felkapja a földről a királyi palástot, koronát, buzdogányt.

Így is tett. A legközelebb álló kecskének a vállához érintette a Szent Péter botját. Az attól úgy meggémberedett, hogy mozdulni sem tudott. Kuslo ennek a kecskeördögnek tette fejére a koronát, vállára a palástot, végül kezébe adta a buzdogányt, ezután hangosan kihirdette:

– Te leszel itt mostantól a király. Te parancsolsz mindegyik hangya-kecskeördögnek. Neked azonban én parancsolok. Most azt követelem, hogy soha többet az én engedélyem nélkül nem jöhetnek a felvilágra. Soha senkit nem riogathatok. A szakajtó aranyért te, király fe-

lesz. Hamarosan jövök, hogy visszaadhassam a gazdájának. A fejeddel felelsz, hogy ez az arany sem hiányozhat.

A király is a többi ördög is fogadkozott, hogy minden úgy lesz, ahogy Kuslo parancsolja. Nem mondták ki, csak gondolták, hogy alig várják. Vigye el a barlangjuktól a Szent Péter botját, mert görcs állt tőle a gyomrukba. Kuslo parancs kiadása után elköszönt és indult tovább. Utána somfordált egy kis kecskeördög és lebeszélte neki, hogy Árkosz házában él Ruv király a lányával, Julival. Most nagy bajban vannak, mert nagy sereggel megtámadta őket Murov király, mert nem ment feleségül Murov király fiához Juli.

– Menj a segítségükre Kuslo! Nem bánod meg! Ruv király gazdagon megjutalmaz, és ha akarod, hozzád adja a lányát feleségül.

– Mit kezdek én egyedül egy sereg katonával?

– Nem leszel egyedül. Adunk neked egy táltos paripát, amin majd ünnepélyesen bevonulsz a várba. Mi pedig százan hangya képében elkísérünk a vár alá. Így bennünket nem vesznek észre. Amikor aztán ott leszünk a katonák között, a többi, a csatát, a küzdelmet bízd csak ránk.

– Nem bánom – mondta Kuslo.

– Tessék?

– Mondom, hogy rendben van.

Na, ekkor rögtön ott termelt a paripa és a száz hangyaördög. Azonnal indultak. Kuslo a palotája kapuja felé lovagolt, a hangyák nekiettek a katonáknak. Azok úgy táncoltak, hogy Pepo sem különben. Amikor már nem bírták a táncot, vakaróztak, végül menekülőre fogták a dolgot. Muro értetlenül nézte a seregét. Nem értette a megfutamodás okát. Hadonászott a kardjával fenyegetően, de amikor őt is közrefogták a hangyák, ő is futásnak eredt.

Ruv király sem értette, miért rohan el a várat ostromló sereg, de örült a harc nélküli győzelemnek. Nyájasan fogadta Kuslot. Nem kérdezte hogyan sikerült megugrasztani Muro katonáit, helyette sokáig hálálkodott.

Hogy hová lettek a hangyák? Hát... visszatakarodtak a föld alatti barlangba.

Ruv király miután megvendégelte Kuslot, előállítottatott egy hosszú parasztszekeret, megtöltötte arannyal, hogy jutalmul adja Kuslonak, de előállítottatott egy csupa arany, csupa üveg hintót is, aztán küldött a lányáért, Juliáért, hogy a hintón menjen el Kuslo szüleihez, és ha tetszik a lány a legénynek, ott, Hagyáro-

son tartsák meg a lakodalmat. Ő lóháton megy utánuk.

Kuslo a szekér aranyat elfogadta, de a királylányra nem pályázott. Hogy nem volt szép? Ugyan, ki hallott már csúnya királylányról? Csak azért utasította vissza, mert esze ágában sem volt megnősülni, meg parádés kisasszony feleséget vinni haza a szüleihez. Még kitalálná rá a rokonság, hogy őket lenézi és nagyozolni akar az asszonnyal, hogy neki nem jó a magaformájú cigánylány.

Éppen idáig jutott Kuslo gondolatja, amikor melléküszött a kis kígyó és azt súgta neki: Hogy kérje el Ruv királytól azt a hat kacsatojást, amin a kamrában ül a kotló.

– Redben. Azzal már kérte is Kuslo a kacsatojásokat.

– Nem vagy nagy igényű, fiam – nem alkudozott, szó nélkül átadta Ruv király a kacsatojásokat. Maga ment érte a kamrába.

Kuslo megköszönte a király jóságát: a vendéglátást, a szekér aranyat, a kacsatojásokat. A táltos paripát a szekér hátuljához kötözte, ő maga pedig felült a bakra. A kis kígyó a lábához kuporodott és hazafelé kommandírozta a lovakat.

Amikor a hangya vagy kecskeördögök barlangja elé értek, a kis kígyó megszólt:

– Nem lépünk be az aranyért? Miga megérdemli, hogy elvigyük neki. Megdolgozott érte.

Kuslo megállította a lovakat. Csak úgy a gyeplővel kötötte őket egy fához. Ezután a lejártnál keresztet rajzolt a barlang felé. Azonnal nyílt az ajtó. Kuslo belépett. Fogta a szakajtó aranyat és így szólt a hangya-kecske-ördögökhöz:

– Most aztán pusztuljatok a környékről! Verjetelek máshol tanyát, de olyan messze, hogy híreket se halljam!

Az ördögcsapat hangya képeben megindult szépen sorban, mint a katonák. Kuslo sokáig figyelte őket, de végül eltűntek a látóhatáron. Ekkor Kuslo feltette a szakajtót a kocsi. A kis kígyó mellételepedett, ő pedig visszaült a bakra. A lovak örültek, hogy kiszabadultak a megkötözöttségéből, vágattak, mint a szélvész. Meg sem álltak Miga házáig. Ott megálltak a kunyhó előtt. A lovak nyelésére előjött Miga. Volt öröm, amikor meglátta Kuslot, hogy nem lett semmi baja, de még annál is jobban örült annak, hogy visszahozta neki a szakajtó aranyat. Igaz, egy kicsit elkedvetlenedett, amikor Kuslo arra kérte, hogy ne herdálja el esztelenül a sok aranyat, hanem ve-

gyen egy szép házat és hozza el feleségnek a környék legszebb lányát.

Miga elgondolkodott és igazat adott Kuslonak. Amint elbúcsúztak, Miga rögtön indult is ház- és lánynézőbe.

Kuslo most már meg sem állt hazáig. Negro és Fáni örömmel fogadta az elveszettnek hitt fiát. Rögtön megvendégtették. Negro még egy liter bort is kért a szomszédoktól, hogy megigya a viszontlátás öröme.

Vacsora után Kuslo elbeszélte a szüleinek, hogy merre járt, kikkel találkozott. Egyszer csak látja, hogy alszik a két öreg. Lefeküdt ő is, hisz holnap lesz elég dolga.

Reggeli közben jutott a beszédbe odáig, hogy megmutassa Ruv király ajándékait. Nem győztek csodálkozni az öregek, hogy milyen szerencse érte a fiukat. Nemhogy ennyi, de még egy aranyat sem láttak életükben. Megemlítette a kacsatojásokat is. Nyúl a zsebébe, hogy megmutassa. Hanem a tojások összetörték. Azaz nem valamennyi, mert egy ép-ségben megmaradt. Kuslo mérgelődött, hogy egész úton mennyire óvatoskodott a tojásokkal, végtére mégis összetörték. Mérgében a földhöz csapta az utolsó tojást.

– Ne legyen akkor már egy sem! – mondta.

Hanem meglepetésében Kuslonak a szája is tátva maradt. Egy olyan, de olyan gyönyörűsége aranyhajú lány lépett ki a tojásból, hogy hozzá hasonlatos sem létezik a világon. Szemrehányóan nézett Kuslora.

– Nem hittem volna, hogy ilyen hirte-lenharagú ember vagy.

Kuslo sajnálta, amit tett, de kimagyarázta magát, miért hergelődött fel,

Negro és Fáni közrefogták a lányt és bevezették a kunyhóba. Kuslo ment utánuk.

– Hogy hívnak? – kérdezte Negro a lánytól.

– Terena.

Kis ideig beszélgettek, megebédeltek. Utána Kuslo megkérte apját, anyját, hogy amíg ő elmegy a faluba házat venni, rakják le az aranyat a szekérről, vigyék a kunyhóba, hogy ne ragadhasson a markába valami járókelőnek.

Negro, Fáni és természetesen Terena is munkához láttak.

Kuslo egyenesen Kovács Karihoz ment. Ő árulta a házat. Fél óra sem telt bele, megalkudtak. Kuslo ígérte, hogy rögtön hozza a pénzt, de kérte, már is kezdjék a pakolást, a hurcolkodást, mert

vasárnap már itt akarják tartani az esküvőt, a lakodalmat.

Hazafelé Kuslo összehalmozott Migával.

– Hová, hová Miga?

– Házat nézek.

– Találtál-e eladót?

– Kettőt is, csak még nem választottam. Nem tudom, a Bicsák vagy a Hör-csögiék házat vegyem-e meg.

– Melyik tetszik jobban?

– Hörcsögiéké, csak kicsinyilem.

– Na és, van pénzed. Építesz hozzá, hogy nagyobb legyen.

– Igazad van, akkor a Hörcsögiékénél maradok.

– Hát asszonynak valót mikor keresel?

– Nem kell keresnem, már régen kinéztem magamnak Salomváron Lánát. Nálánál szebb lány úgyszincs a környéken.

– Csak látnád az én Terenámat! – gondolta Kuslo, de hangosan csak azt mondta:

– Szép lány. Mikor lesz az esküvő?

– Ha Léna is úgy gondolja, akkor vasárnap.

– Tartsuk együtt az esküvőt, a lakodalmat, hisz a rokonok egyszerre két helyre nem mehetnek.

Szóval megegyeztek. Vasárnap esküvő, utána hét napig tart a lakodalom. Kuslo meghívta Ruv királyt és a lányát, Julit is. Irén főzött a lakodalmi seregnek. De sütkérezni Nani nénit hívták el, mert a tökök-mákos rétest is meg kellett kóstolni mindenkinek. Irén pedig, csak túrós lepényt tud sütni.

Én harmadik nap véletlen tévedtem oda. Szívesen fogadta, etettek, itattak, táncoltattak. Tánc közben lesántultam. Félreléptem, nehogy Juli lábára lépjek. Azóta húzom a jobb lábam.

Ha másképpen nem hittétek volna el a mesémet, a sántaságom bizonyítja, hogy minden szavam igaz.

Mesélő:

**Cséplő János, 71 éves
Cséplőfalva, 1968**

Szómagyarázat:

dikó: = konyhában alkalmazott egyszerűen készült ágy

buzdogány: = buzogány

pafámra: = pofámra (arcom helyett)

kosztírozódni: = enni

sütkérezni: = süteményt sütni

Kertész Imre:

Bizhelyakipe

Kana apol gelastar, jokhar feri, hopp! – Ek bixatale manushes dikhlom, anda majbutengo grupo dihlo m varikas opre te xuttyel, haj perig pala leste te nashel. Inke vi gindisarom, lesko troma pe lesko muj dichola: No pala kadi vorba das leste sar, ando financesko kher. Palakodi ande pesko sidyaripe kon intya siyarelas ek baro ucho chiptaslo manush pelas leske. Kado atunchi ando minuto tordyilas, mishto pe jakhende las las, angle bandyilas pushlas, ke e „Rozi kathe das duma: ame avas.

Palakodi feri pe kodi serojma, kana e shavenca karing amaro kher inkasas, pachako, tato, palaj plaja loles dicholas sar o kham zhalas tele, pe kado paluno dyes. Pekaver rig, karing o ab, e zeleanone trenosko vurdon dikhlom sar nashlastar pasha amende: khino, jak vi kamlom te zhanav sopecisajlas. Vi e shave mishto hatyarenas pe, o bibaxtalo manush varisat mashkar amende kerdyilas haj phendas ke vi voj aba oprej iskirime pej lista.

Mishtoj, haj kade dikhlom, mishto perel leske – de palakodi napre ashunos pe leski vorba. Akorde, karing e fabrika aba chi ashundyolas khanchi. Ba vi akorde cine grupon lom sama sar kon xalas anda peski trasta sas kon feri beshelas andej ratya lokhores. Kaj ek zhulyi haj kaj ek mursh reslam kothe. Butivar dikhlom le aba vi mishto pinzharos len. Cini, sani shuki gazhori sas haj shuko mursh, bi dandvalo sagda kon nashel sas lako gazho. Vi akanak butyi sas les: Pej phuv saj beshelas leski gazhi sidyarelas penge pramattya

phandelas kethane brechinaresa, haj feri kadala butyasa gindija kaver khanchesas. De o bibaxtalo manush tordyilas pala leste kade dicholas, vi von pinzharlas les, ke pak minuto pushelas lestar: vi von pasha drom alosarde? Atunchi feri pek minuto dikhlas palpale ande raty kethane kikidine mujesa, feri kadi ek vorba phendas leske palpale: – Ha trubuj te zhas, nichu? ...

Chi hatyardom trubuj phareske, feri chacheske hatyardom kado samalinipe. Kaver dyes aba kora detehara pe amaro drom ingerde ame. O zibano, ande shukar milajeski vrama, angla kapuva gelas dromeske – kasave bare zibanura, feri lole, pandade vudarimaske vurdonenca. Kathe andre showardeshzhene, e trasti, haj e chiptasle manushenge pramattya: but manre haj bare masale trasti, sa lashe butya sas. Aba samalom araty amen, kon zhastar kathar sar krujal line amen but kamipesa, patyivasa sar me hatyarav. Vi e shingale kothe sas, xojarnyikos zhikaj e falka andre phandadime gada kon varisar sama len pe varioste, pe lende aba nashig unzon, s gindisardom vi lendar maj bare xanrale: anda nyamcoske xanrale. Palakodi pe ame phandade o pizdino vudar, haj avri vi malavenas pe leste variso, maj somnura, gropi, zibaneske butya: nakhlam.

E shavenca mishto kerdam amenge than, kathe avri pe vurdoneski rig, so kana opre hilyilam tele lam pe duj riga bare kanrale sirmenca mishto phandadine felyastrenca sas kethane. Na pabut ande amaro vurdon o paji haj kadalesa

kethane, vie dromeske chasura opre avilas hody chi shaj sode resel. Paj droma chi zhanav te phenav maj but. Kade, sar ando financo kheri, vady kaj ande fabrika, vi ando zibano e chasura azhukardam te zhaltar. Kathe katyisa sas maj pharoj, so e pozicija shutas maj pashe. Kaver falo te resas kothe, kodo gindo hogy sogodi majlokhes, maj khines zhal, de mashkar e droma kaj kado anelmaj pashe, pe gindura haj pe grizha zhutilas perdal. E shavencsa chi xasajlam e pacha. „Rozi” vi voj phendas: O drom feri zhikaj inkrel, inke chi resas korhe. Vi e „phanrune shaves” xolyi kerde, sar – e shave zhangline – peska dasa peske dapesa kon kathe trajil anda shej, kas araty pinzharas ande fabrika, haj anda laki voja, anglynes, akana xasajlas ando zibano, haj e shave pakadi but zhangline de kathe sas vi kodo shavo kon but phabarelas: anda peski posoty vi kathe anglal avile, andek hertija thuvalyi sas, haj ek mashina, so inke viraty phabarelas.

Kathar o Moskovics (palesko chikat shordyonas e paja – sar vamenge, vi mange) haj kathat e majbut ashundom, vi pe trito dyes jek-jek losshajimaske vorbi, samalinipe „kathar o morchunari” jek-jek bivojak e pherasi. Chi zhanav, sar zhangle avri e bare, kaj uhas ek „Waldsee” e thanesko anav: te trushalo somas, te tatyipe sasma, vatunchi feri kado shinavipe so ande kado anav sas, aba maj lasheske hatyardom. Kon phende hody maj le baro than, e majbut phende lenge, chachipe sas le: te seron tume, e maj-

but aba showardesh zhene avna. Haj te gindisarav somas aba vi ande majchorro thani: ande shingalengo grazhdo, taj than kade zhanglam te keras, hody savorazhene pej phuv beshasas, sar si e turcicko beshipe. Ando zibano maj lashes beshlom.

De te kamlom, vis haj ushtyilom opre, haj inke vi duj – trin ushtyipe shaj kerdom – karing o tejari: kadaleske ande vurdonesko paluno chacho kolco sas than. Anglunes kodi vorbisardam pa leste, te na zhas kothe kaj si o tejari, feri atunchi te zurales trubuj. De sar nachilas e vrama, but zhenenge trubujas te zhan karing leste, kade sar ame shave, sar e mursha, haj mashkar e zhulya. Chi o shingalo chi kerdas baro dilype. Anglunes darajlom lestar ek cerra: opre pe muro shero, ande stungoni felyastara samalom leski musura, haj inke vi andre kerlas nuro amende peska posotyarak lampasi, pe angluni dyeski ratyi, kana tele tordyilam. De sigo avri avilas, lasho manushipe andas les:

– Manusha – kadi sirma avilas feri te zhanen –, kaj e ungirkone granyica resle! – kamlas te phenel, te si mashkar amende inke varikaste love, vady akarso te das perdal leske. – Kaj tume zhan – gindil voj, phendas kothe chi trubul aba tumen khanchi. – Haj so si inke amende, kodolen, e nyamcura vi kade len amendar, phendas voj.

Atunchi aba – kade phendas majdur, kothe opre ande felyastra majdur – sostar na ande ungikone vast te resel? Haj pala skurto perlo, pashe shutas pe tatyimasko glaso pashe shutas: tume ungriko-

ne manusha san! Jek glaso, jek murshesko milno glaso varikathar, anda vurdon, pala but vorbi, vi andre dikhlas, hody kathar o shingalo paji lasas ando paruvi, haj voj kamlas kadi, de sar phendas, kasavi keras so najslabodo. Palakodi chi zhangle te keren kanchi, ke o glaso e pajes, o shingalo pale e butyan kamlas te lel maj anglal, haj chi jek chi mukhlas anda penge vorbi. Palakodi o shingalo zurales xolyaslas: – Khandine bibolde, inke anda maj suntone pushipe bolta kamen te keren! – Kadi vorba phendas. Haj kathar e xolyi pe tasolimasko glaso kadi shutas inke pashe: – Atunchi te meren trushales! – majpalal kadi vi pecisajlas – ande amaro vurdon kade vorbinas.

Chachipe sas kadi, pala amende so sas vurdon anda kodo sa avilas glaso, pe dujto dyesesko palamizmeri, vi me ashundom: nas lashe. E phuri gazhi – Kade phende ande amaro vurdon – nasvalyi, haj dilyajlas shajke, kathar e trush. E vorbi chacheske ashundyile. Palakodi andre dikhlom chachipe sas kodolenge, kon anglaj droma phende: de mihshoj, hody ande amaro vurdon – nasvalyi, haj dilyajlas shajke, kathar e trush. E vorbi chacheske ashundyile. Palakodi andre dikhlom chachipe sas kodolenge, kon naglaj droma phende: de mishtoj, hody ande amaro vurdon chi cine, chi phure, haj chi nasvale chi avile kathe. Pe trito dyes, palamizmeri e phuri gazhi chi das duma aba. Atunchi kodi phende amende mulas: ke nas la paji. De zhanglam: nasvali, haj phuri sas, haj pe kado pecipe chi chupisardom.

Shaj phenav: O zhukaripe nas lashe la vojaske, – Kadi hatyardom chachikanas kana reslam. Vi khino somas shajke kodo sidyaripe, sar zhurdopm te resas kathe, bistravelas manca kado gindo: De varisar asshilom bivojako. Vi o introgo pecipe tele zebisar-

dom. Pe kodi seroj ha, hody opre ushtyilom sigo, shajke sop pashe sas pe kodol glasura; avral so sas nuri avilas andre kado sas o shatarto dyesesko zuripe.

Ek cerra dukhalas muro mashkar, kothe kaj e vurdoneski phuv sas. Vo zinabo te le asshilas, sar sakana kana lumako maripe si. Sakon dikhlas variso – haj kado kade sas sakana. Pala jek cini vrama vi me kaj ek than reslom: khanchi chi dikhlom. O zori, kothe avri shurdo, haj lashe sungako sas, opre pe bulxe malya surre muglyi, maj ek trombitako glaso, kucime, sano, lolo nuro avilas pasha amende varikathar, s hatyardom o khmam avilas opre. Shukar haj vojako sas: kanak here som, inke sovav. Vie k dikhlom pala devesko dumo ek stacija vie k zibannenge manushes dikhlom, kathe angla mande, pe stungo rig. Cinoro sas, surre cine phandade felyastrenca, haj kodole pherasimaske hirburra, so paj kadal gava vi araty dikhlom: angla mure jakha kerdyil ande muglyi, kerdyilas anda surro. Vi leske, haj abdyonas opre e felyastri, sar e anglune suggaruri pelate petenas. Vi kavera samaline, vi me dom duma palate, pala amende e manushenge. Pushline, thanesko anav chi dikhav pe late.

Dikhlom, vi duj vorbi ando nuro, po maj cino kher sas iskrime: „Auschwitz Birkenau” – kadi ginadom, e nyamcenge bare alavenca iskirime. De ive zumadom avri te rakhav kaj sam, chi me, haj chi kavera chi zhangle. Palakodi vi tele beshlom, ke pala ma aba vi muro tahan mangle, haj sar inke zori, sas haj vi lindralo somas, vi sigo sutomtar pale.

Palakodi mishkipe, variso hatyaripe ushtyadas man opre. Kothe avri akanak aba pekela o kham. Vi o zibano pale nakhelas. Pushlom kathar e shave, kaj sam, haj phende inke kothe kaj samas, akanak nakhalom pale: Kade

dikhol. De mishto dikhas – suthine pashe – angla amende fabriki khera. Pala ek perco kaj e felyastri kon sas, phende haj vi me samalom sar gelas o nuro, hody telal varisoski kapuva gelam perdal. Pala duj – trin perco o zibano tele asshilas, haj jodi phende, stacija, ketanen, manushen dikhen, butzhene aba line opre e gada, majfeder e zhulya sigo kerde pe, hulavenas pe, shukardine pe. Avral malevipe, vurdonenege mishkipe, anda zibano avri hulyimaske manushengo glaso ashundom, haj akanak aba andre trubuj te dikhav, khanchi xaxalyipe, reslam, kathe sam. Losshajlom, de hatyardom, kavresar sar phenas, araty vady angla araty losshajlomas. Palakodi variso bashadyilas vi pe amaro vurdoneko vudar, maj varikon, avri puterde o pharo vudar.

Anglunes lengo glaso ashundom. Nyamcicka vady pe varisoki kasavi shib vorbinas, kade bashadyilas, sa jokharsa. Sar avri zhanglom kodi kamle, te hulyas tele. De anda kado than, kade dicholas, von avile opre mashkar ame, inke chi dikhlom khanchi. De aba hiro phrilas e trasti kathe asshen. Maj palal – Phende, bodisarde pa muj, po muj – sakon palpale lel, de anglunes dezinfekciovo butya, pe amende naipes pashe mande, mashkar e but manusha, haj dikhlom e katharutne manushen.

Zuralas bari dikhlom, ke akanak dikhlom feri ande muro trajo – pashe, chache phanglen, ande kodol gada kon variso nasul kerde, lengo shero kushlo sas, lengi stady obloj. Ek cerra vi darlom lendar. Cerra zhene pe manushenge pushipe dine vorbi, e kavera ando zibano dikhle krujal, pale kavera e trasten ingerde, haj kadal kade kerdo sar kana e hilpa nashel sigo. Pelengo kolyin pasha numero vi ek galbeno trito karfin, haj pelesti dikhlom; pej

drom sar gelam pa kadi butyi bisterdom ek cerra. Chilenge musuri nas lashe: kethane asshilane kan, anglal tordiyine nakha, andre peline cine jakha, so abdyonas kathar o buzhanglipe. Vi von bibldenge dichonas. Strejinonge rakhlom le. Kana vamen shaven sama line kade dikhlom, losshanas. Sigo vorbinas pe lokhes, haj akanak lomsama, e biboldenge na feri o heberi lengi shib, sar me gindisardom:

– Reds di jiddis, reds di jiddis, reds di jiddis? Lom avri lokhes lengo pushipe. Vi e shave, vi me phendam lenge: nein.

Dikhlom nas le voja. Atunchi – pe nyamcengi shib aba haj mishto hatyardom – kodi kamle te zhanen sode ber-shengura sam. Phendam:

– Vierzehn, fünfzehn – kon sode sas. Vi sigo shero kerde:

– Zescajn – phende lokhes – zescajn – bari dikhlom, haj vi pushlom jekhers:

– Warum? Willst du arbeiten? – ramav te kerav butyi, pushlas voj, pe leske jakha pe mure jakha shutas. Phendom leske:

– Natürlich – sartena ke anda kadi avilom, te gindisardom. Haj voj na feri xutyilelas vi kinolas, peske kokale galbene vastenca mure vas, kade phendas. Atuchi „Zescajn” verstajst du?... Zescajn!... dikhlom, xojajvel haj leske e butyi zurales bari, kade dikhlom sar maj anglal e shavenca vorbisardam, ek cini losshasa, de andre gelom: tavav deshushove bersengo. Te na aven aba mashkar amende – phral, haj duj phral kon cirden pe jekhavreste kadi zhanglom lendar: jeder arbeiten, nist kamide, nist ka krenk” – kattyi zhanglom inke lendar, talal kodol duj minotura, pa muro than, zhi kaj e vurdoneko vudar reslom, haj kothe bari xuklom, avri ando nuro.

Ek baro than lom sama. Vie k cerra korrajlom kathar kado baripe, ke abyolas zurales kado than. De nas la vra-

ma te dikhav krujal: krujal mande vorbi, pecipe, cipipe. E zhulyange – ashundom pek cini vrama trubuj te najisintar amendar nashtig najunas jekhavresa pek than; pej phure, paj slabura pej cine kon penga dasa si kothe, kon khinej vurdon zhukarel le. Kadala nyeve robura phende amenge. Sama lom, ke kathe avral, ande zeleni stadya, aikaven amenge o drom, e nyamcicke ketani pe sako faloste kothej lenge jakha: jek cerra vi maj mishto pelas mange, kana dikhlom le ke shukares, uzhes haj pacha sas krujal lenge. But mashkar amende kon sas manusha jek hagyardom lenca: te sidyaras pe le vas te keras butyi, pushimatura, najisentar sigo, haj nakade te sikaves andre amen e nyamconge.

Pa majbut butya majbut chi zhanav te phenav khanch: variso balval ingerdas pesa. Pala ma ek zhulako glaso ashundom haj cipilas pa variso „cini zajda, ke varikaste asshilas. Angla mande ek phuri gazhi gelas, haj ek terno manush vorbijasvo:

– Mama te xutyiles vorbi, ke napabut maladyuvas. Nicht war herr – boldaspe kothe, haj kade kerdas mujesa sar ek baro manush kothe kaj ek nyamcicki ketana – wir werden uns bald wieder... – Haj ashundom rovelas, ek melalo, de krecone balengo shavoro, haj kade sas opre getime sar kon, ande bolta e papushi, sar andek galbeno zhulyako vas sas, haj kothar kamlas te skepil pe.

– Me mure dadesa kamav te zhav! – Rovelas, cipilas, parne papuchesa, pe parne barra, ando parno praxo. Haj vi e shavenca trubusardasas te inkrao o ushtuipe, kana o „Rozi” duma das – hody ek bari zhulyi, andek luludyasle, bivastenge milajeske kantushi si haj zhal perdal pe sakoneste vi pe mande, kering kothe kaj e vurdona sas.

Palakodi jek kalo, kas kolopos si, kalyi korrao dikhlom

phuro manush boldas pe, angla mande, haj rodela rojinde mujesa haj cipilas: Ilonka, muri Ilonka! – maj ek baro, ucho, kokalaslo manush, haj lungi balengi, kalyi zhulyi kerde amenge xolyi sakoneske, haj e zhulyi vady shej mashkar e but manusha varisar xajalas, haj dural me dikhlom inke jokhar – jokhar avri vazdyilas pe, haj bulxe mishipesa dyes kothar. Kadala, glasura, pecipe, kipura vi dilyarde ma, haj anda kade chi zhanglom te la sama pe butya: kade zhi zhanos te phenav ame, e ketani vady e phangle vady savorazhene kerdam, hody ek baro, lungo zido kerdyilas, akanak aba feri mursha, samas lokhes de shukares mishkilas manca, pa ushtuype po ushtuype, angle.

Kothe anglal zurarde pale – kaj shaj najuvas, anglunes ashundom – ashundom – vi sastyara zhukaren pe amende. Phende, de chi mange nas pharo, te hatyarav: trubuj te dikhen man, hody lasho som te shaj kerav butyi.

Ek cerra shaj phurdom man avri. Pasha mande, angla mande, pala mande vi e shavenca kothe – kothe vorbisardam kerdam sheresa jekhavreske: inke sam. Tatyipe sas. Vi karing mande krujal dikhlom, dikhlom o than ek cerrea, kaj sam. Telal amare punre pe kasave thana, barra, sharra, andre galbena luludya, parno barresko drom. Vi kodi samalom, pasha kado drom lungo zido haj kanrale sirmi si avri. Nas pharo te rakhav avri: koth shaj beshen e phangle. Akanak anglunes – Tavlas ma vrama pe kodi – haj vi kamlomas te zhanav soski bida kerde.

Sar krujal dikhlom, sama lom kadi shelas zuraes bari. Mashkar e but manusha – haj vi ande kado baro nuro – chacho kipo chi zhanav te phenav pa late: na mishto zhanglom te dikhav ande dur e kheran, kathe – kothe jek baro zido, kher. Krujal man

kon sas: shave, barej vi opre sikade variso – lungo, bi mis-kimasko, zuraes abdyolimaske manushes, bi noresko, de vatunchi ande surro cherhaj, ande parni balval pelino. Zeppelino sas, chaches. E vor bi karing ma, ande cherhaesko feripe sas jekhe: atunchi avilas pale ande muri gody, inke e zorimasko glaso. Anda kade pa nyamcenge ketani kathe karing ame chi dikhlom la daraki vurma. Saravas khere kana samas sar darajlam, haj kadi pacha, haj kado hody nashtig azbal varikon, varikas shutas pashe te hatyarav, angla mande kodi patyiv, sark here virbinas pa nyamcuri. Feri akanak dikhlom duj strafina, pa lenge gulera. Kade zhanglom, hody kaj e SS si, pa soste vi khere but ashundom aba. Shaj phenav, chi ek cerrea chi rakh-lom len zurallenge, troma-nenge: mishto phir kerde opre, tele, gele mashkar e zidura, pe pushipe dine vorbi, shero kerde, mashkar amende varikas vi po dumo, vady pe phike malavenas.

Inke samalom variso, kana zhukardom ande kodol min-uturi. Vi khere butivar dikhlom nyamcenge ketanen. De khere sakane sidyarde, haj lenge gada maj lashe sas. Kathe aba kavresar, chorrikanes mishkinas pe varisar. Vi e cine butya sama lom, maj kolo, maj capeno, maj feder abdyonas kaj e butyi, stadyan kheran, haj gada. Pej sako-nesko rig shovengo de kadi kade perelpe. Pe ande majbutengo vas vi rolyi dikhlom, haj pe kadi bari dikhlom haj sa zurale mursha sas. Vi maj pashe pe mure jakha lom kadi butyi. Pe kodi dikhlom opre, hody jek, angla ma haj mange popash pumesa, jokharsa pala pesko dumo ingerdas, haj kothe bandyardas. Vi maj pashe reslom leste sar zhalas o soro. Haj atunchi dikhlom feri, hody na anda kasht si, anda horchi s na rolyi, chunyi.

Nas lasho hatyarape ek cer-ra – de chi dikhlom hody vi

keren variso, haj but phangle sas krujal amende, andre dikhlom. De ashundom, de chi lom sama pe kodol akharipe kana – ande mashinaki butyi mangle, te ushtyen avri kon hatyaren, kaver data pe jekhavreste kon cirdel, trupeske doshalen, haj mashkar amende te si pikon, haj shaven, rodenas, ke sar ashundam – pe kadal sama len, anda butyi sityipe sakofalo lashe butya zhukaren. Dujtrin bare manusha vamenge phende sar tordiyilam pala jekhavreste: te na xasajvas kothar. De ande muri godyi sas, ando zibano kon sas phangle so phende, me butyi kamlom te kerav na te trajij kade sar e shavora. De telal kadi vrama but nakhlam aba angle. Samalom e ketani haj e phangle jokharsa zuraes butzhene kerdyile karing ame. Amaro panzeno soro pek than papinyako soro kerdyilas. Phende amenge te las tele pa amende e gada, o zubuno te nanges shaj zhas maj angla sastuara. Vi o zhape hatyardom, diyarelas. Jokhar duj grupura samalom, kothe anglal.

Jek baro, zuraes sako falo manush sas, o chacho, jek kaver cino so majfeder falas man, kaj kothe dikhlom dujtrin shaven mashkar ame. Kadal palune dicholasande mure jakha – lashenge. Haj aba kothe maj sigo, vorta gelom, kothar e but phir kerde manusha, ando dilyipe akanak aba, ek capeno than, jek lasho gad, e nyamcenge stadyasa; palakodi aba feri bari dikhlom hody sosko sigo kerdyilom posoro. Kana dikhle ma e sastuara, feri dujtrin sekundura sas. Angla ma o Moskovics avilas – leske o sastyari ande kaver vurma silzhardas, dromes. Inke ashundom, sar zumavelas te phenel: – arbeiten... sechzehn... – de vari kathar ek vas unzolas anda les, s aba me ushtyilom ande lesko than kothe. Man aba, dikhlom majfeder dekhlas o sas-

tyari, lokhes. Vi me avri cirdom man te sikavav leske, muro kolyin, haj inke seroj vi assajlom ek cerra kade pala Malkovics. Vi kaj o sastyari aba kade tordyilom, hatyardom sosko lasho manushi, lungi, rangli musura sas les, cine mujesa, vuneci, surre, de fimlale, lashe jakhenca.

Mishto shaj dikhlom, ke voj peske vas pe duj riga, kaj muri musura inkrelas, peske bare najesa, so telal muri jakha si morchi cirdelas pe duj riga ek cerra maj tele – sar e sastyara keren, sark here pinzharav. Lokhes vorbi-lyas, godyaver manush sas haj pushlas:

– Wie vile jahre alt bist du? – de feri kade rigate. Phende leske:

– Sechzehn. – naj phares shero kerdas, de feri e lashe vorbenge, khanchi e chachipeske – atunchi kadi hatyardom.

Jek kaver samalom, de na mishto, kade dicholas varisar mishto hatyarelas pe; kade hatyardo fajilom leske. Atunchi peske jek vastesa inke ka muri mosurako pizdino. Kothe bishadas ma perdal mashkar e lashe manusha. E shave aba assanas kade zhukarde man, kadale fimlale mosurenge kana dikhlom, atunchi hatyardom o kaveripe, amaro, amaro grupo haj lasho: E bax sas e lashi vorba. Atunchi opre cirdom muro gad, inke vorbisardom dujtrin vorbi e shavenca, pale azhukardom.

Kathar akanek aba, pe dromeski kaver rig so sas butyi aba hatyardom. E manusha sidyarde, ka sastyari haj kothe pe duj rig. Vi e shave pala jekhavreste resline haj akanak aba vi mekothe shaj avilomas. Majdur vie k kaver zido dikhlom: pasha leste e zhulyan. Vi krujal lende kothe sas e ketani, e phangle, angla lende jek sastyari, haj vi kothe kade pecisajlas sogodi, feri kadi vi kothe kade pacisajlas sogodi, feri kadi na hody lenge chi trubujas tel len tele e oprune gadan, haj

kadi vi hatyardom gindisardom man. Sakon mishkilas pe, sakofalo lasho sas, sakon pe pesko than sas, haj kerde pengi butyi shukardes, mishto. Pe but mosuri dikhlom assaie, maj chorres vady shukares de pe sakoneske mosuri jek falo sas, kade sar te zhanenas soj avla, kasavi sar pe muri mosura sas akanak. Kado assaipesa boldas pe kothe varisoske pushipesa kaj ek ketana, parno zubuno kethane xutyildo pe lake chucha, jek kalyi zhagaki shukar zhulyi sas, haj kade assajipesa ushtyilasa kathe maj pashe angla sastyari, jek kalo mosurako mursh: lasho sas. Vi pe sastyareski butyi vi sigo avri zhanglom so, sark ere. Phuro manush reslas – fimlalo: kaver rig.

Majterno – kathe, amende. Jek kaver, peraslo, haj avri cirdaspe: ive – de na, o sastyari vatunchi pe kadi bishadas, haj chi hatyardas pe mishto, k eme kade gindisardom zuraless thuleske rakhlom. Vi kodi dikhlom, e maj but mursha nas rangle, haj kadi chi phenel palende mishto. Haj kade e sastyareske jakhenca trubusardas te dikhav vi kodi, hody sodej mashkar amende e phure vady kodol manusha kasa chi zhanen te keren khanchi. Jek zuraless sano, kaver zuraless thuloj, jekhe manushes pale kade dikhlom peske jakha mishkiye, lesko muj; lesko nakh po shoshoj sersardas man, nashvaleske dikhlom – de vi kado zhanglas so trubul t kerel, assalas haj sidyardas kothe mashkar e naj lashe manusha. Pale – lesko zubuno, lesko gad aba pe pesko vas, haj mishto dicholas pe pesko vas – pe pesko kolyin kathe-kothe aba leski morchi. De kana angla sastyari reslas – sigo mashkar e naj lashe manusha sikadas leske than, pe kado shorvalo muk dikhlom ek assaie: haj mishkilas muri gody kamlasas te phenel e satyareske variso kade dikhlom.

Feri voj aba na pelest

dikhlas, pe kodo kon pala peste sas, haj atunchi ek vas, shajke kodo kana maj anglal e Moskovicses, akanak aba les cirdas andaj drom. Jek mishkiye kerdas, palpale boldas pe, pe leski mosura jek dar: Kade so „hatyari” sas mishto lom sama. Palakodi inke jek-dur perco azhukardam. Angla sastyari inke butzhene sas, kathe ande amaro grupo, shavenca, manushenca, kade shtarvardshezene samas kana duma dine: zhaj te nahunas. Jek ketana ushtyilas amende, maj-sigo chi dikhlom, kathar, cino, aba phuro, pachako manush, bare shovengosa – kasave lashe ketanake dikhlom.

– Los, ge’ma’ vorne! – das duma, vady varisar na kade sar ande ginadya si. Sajeki mure kanenge mishto ashundyilas, sar a shavenca aba xolyarnyikura samas, anda paji sartena.

O drom pesirmaki kapuva gelas majdur, kothe kaj shajko o najipe si: Ande gropura, chi sidyardam, vorbisardam dikhlam krujal, pala amro dumo ek ketana phirelas, kade gelam dromeske.

Telal amare punre pale ek bulxo, parno naj chacho drom, angla ame sorro lungi shelasha kathar o tatupe aba o levegovo kinonas. Inke darajlom: Naj zuraless dur, de kana majpalal avri fimlalas kaj najuvas kothe telal desh perco kathar e stacija kothe resas. Sar anda kado skurto drom dikhlom, zuraless fajas ma. Maj feder ek forbalesko than, kathar o drom pe chachi rig pek baro than. Zeleni char, kajo khelipe so trubul kapuvuri – sogodi sas ande majbaro uzhipe. Vi phendam e shavenca: pala butyi kathe khelas. Majfeder losshajlam kana pala duj-trin ushtyipe dikhlam si paji pe dromesko stungo rig: paji sas, kasav pizdini xajing. Zumandas amen pasha leste jek lolyi tabla te na pas: „Kein trinkwasser” – ande kado minuto amen chi zhanglos te cirdel palpale. E ketana lasho sas, s

shaj phenav dulmut chi pelas mange kasavo mishto o paji, sajeki hatyardom variso pala leste ande muro muj.

Kala gelam maj dur vi kheran dikhlam, kodo len so kathar o stacia sama lom. Chaches pashal na kasave sas, sar e majbut khera, lungi, torti variso noreske mashinesa. Sakones cini bar las krujal, lole barrenca, kathar o na chacho drom amen chara alosarde, mashkar lende, cine phuvan dikhlom haj luledyan. Sogodi zuraless uzho, shukar sas: Trubujas te dikhal, chachipe sas le ande fabrika. Feri jek chi samas kothe, krujal amende chi dikhos trajoski vurma. De gidisardom, kadi shaj si mishto ke kon kathe beshen kodolen akanak si butyi.

Ande najipesko than c pe stungo rig pale siruni gradyija, pale palajek sirmuni gadyija, andek bar rakhlam aba zhukarde amen, sogodi mishto phende. Anglunes andek barruno than reslam. Kathe andre butzhene sas, kon anda amaro zibano pinzhardom len. Vi hatyardom kathe e butyi sigo zhal, pa stacija ande gropuri anen perdal e manushen te najon pe. Vi kathe pale jek phanglo sas pe amaro zhutipe, kodi trubuj te phenav – zuraless mishto avri dicholimasko phanglo. E phangle so phiraven ande kodo gada sas, ande phike avri sas pizdino, ando mashkar maj cino kerdas, shaj phenav: Maj lasho sar e maj nyeve lashe gada, haj mishto urado, kales fimlale balenca, sar amenge, slobodi manushenge. Tordyindes zhukardas amen, ende sobako kolco, pasha jek ketana, kon pasha cini mesalya beshlas. Vi voj piko sas, lasho vojako zuraless thulo, aba kaj leski korr barolimaske peresa, zhikaj pesk gad reslimaske falkasa, ande pesko galbeno bizaralo vojasa, feri cine jakhenca. Ek cerra pe pikuri cirdelas pe, kas mashkar amende pe stacija rode-nas.

TE BOLDAS LEN! FORDÍTSUK LE!

La molyako Del, o Dionysos zhalas peske po drom. Sar zhal, arakhlash jekh sumburo. Opre vazdas les, haj zhalas majdur. Arakhlash jekh chiriklyako kokalo. Opre las les, haj ande chiriklyako kokalo shutas o sumburo, ke o kokalo andral xivaslo sas. Sar zhal majdur, arakhlash jekh magarako kokalo. Vi kodo andral xivaslo sas, haj ande magarako kokalo andre shutas la chiriklyako kokalo. Zhalas o Del majdur. Arakhlash jekh levosko kokalo. Vi kado kokalo andral xivaslo sas, haj andre shutas la magarako kokalo. Le levosko kokalo sas o legmajbaro.

Khere reslas. Le kokala andre shutas ande phuv, haj azhukardas. Na pa but dikhlas o Dionysos, anda sumburo drakh barilas. Haj kana e drakh tele kidas, mol kerdas anda late. E mol kothe das le manushenge.

Haj datunchara le manusha pen anda mol. Kon cerra pel, kade gilyabel sar e chiriklyi, kon majbut pel, kade cipil sar e magari, haj kon legmajbut pel, kade hatyarel pes, hoj voj si o levo.

Te resen tume kado Nyevo Bersh, ando sastyipe, ande pacha. Te del tumen o Del lasho sastyipe, but baxt, lashi voja ande pacha. Te zhutil tumen o Del vi ando Nyevo Bersh baxtyasa, zorasa, sastyimasa, bukurijasa, zelenone vurdonesa, surrone grastenca, pherdyi posotyi lovenca.

Po rup po somnakaj te phiren, bisori te kerdyon pala tumari vurma.

T'avel tumaro anav blago ande luma, karing phiren, pala tumende paramichi te phenen.

Kon rabo si, te skepisajvel, kon si nasvalo, te sastyajvel, kon si mulo. bezexa ertime t'avel leske.

T'aven saste thaj baxtale, te na aven nasvale!

Sode si kathe?
Sode si kothe?
Sode ambrola si kathe?
Sode rom si ando kher?
Sode romnya si pe vulyica?
Sode chiriklya po kasht?
Sode manusha si ande shkola.
Sode sheja soven kothe?
Sode shave beshen kothe?
Sode rom si pe vulyica?
Sode luludya si ande bar?
Sode xajing si ando gav?
Sode autovuri si ando foro?
Tu kaj beshes?
Von kaj beshen?
Kaj si e chiriklyi?
Kaj si o bakro?
Kaj sovas ame?
Kothe si le manusha?
Kaj si le grast?
Kathe si le mucu?
Tume zhan ando foro?
Von kamen o manro?
Muro shavo avel kathe?
Kon zhal kothe ando kher?
Kon phirel pe vulyica?
So si ande kado kher?
Kon si ande kado vesh?
Kaj si o shavo?
Kado shavo zhal kothe?
Kodi shej phirel pe vulyica?
Na kado shavo si kothe?
Na kodi romnyi si kathe?
So si ande kado vesh?
But luludya si kothe?
Tu zhas khere?
Chi tu chi zhas kothe?
Kaj si o shavo?
Chi kodo chi shuvel.
Chi ame chi zhas.
Kon kerel butyi ando vesh?
Kon zhal khere?
O shavo phirel ande shkola?
Kothe si jekh ambrol.
Kothe si duj phaba.
Kothe si trin chiriklya.
O dad kerel butyi ande fabrika.
O manush si ando kher.
Kon si pe vulyica?

Kaj sovel o shavo?
Kaj si e muca?
Kothe si e muca?
Kaj si le mashe?
Kon kerel butyi?
Kon trajol ando paji?
Kon trajon ando foro?
Ande fabrika kerel butyi?
Zhal e raca po paji?
Churindel o cincari?
Kaj thovel e dej?
Kon aven khere?
Kaj trajon le chiriklya?
Sode chaso si?
Kaj phirel o shavo?
So xal o shavo ande shkola?
So pel e romnyi pe vulyica?
Kana zhas khere?
Kana aven khere?
Kana xas ambrol?
So si ando paji?
Kon zhal po paji?
Kon zhan ande shkola?
Kon phiren pe vulyica?
Kana zhan le shavora ande shkola?
Kana avel o shavo manca?
Kaj si e shej?
Kaj kerel kujbo?
Kon kerel kujbo?
Kon keren butyi?
Kon dikhen le luludya?
Kon mangan manro?
Kon pen paji?
Kaj si e xajing?
So si pe vulyica?
Kon rovel ando kher?
Kaj trajol o ruv?
Kaj beshen le manusha?
Kon si ande bolta?
So si pe mal?
So si ando vesh?
Kaj tordyon le shave?
Kaj sityol e shej?
Kon avel manca ande shkola?
Kana avel manca ande bolta?
Kon zhal tusa ande shkola?
Kon si amenca adyes?
Tumenca si o zhukel?
Kasa (kivel) zhal o shavo po gav?

So si ande bolta?
 Si ande bolta lon haj manro?
 Kaj sovel o shavo?
 Kaj si e vedra?
 So si ande vedra?
 Kon si pe vulyica?
 Kaj soven le chiriklya?
 Kon zhal kaj o vudar?
 Kon si ando vurdon?
 Kaj zhal o vurdon?
 Kon kerel butyi ando vesh?
 Kon sovel ando pato?
 Vi tu aves khere?
 Manca maladyol o shavo?
 Kaj sityon le shavora?
 Kon avel manca ande shkola?
 Kana avel tusa tyo dad?
 Kaj kerel butyi tyo dad?
 Kon si ando vesh?
 Kaj si le zhukela?
 Tyo zhukel ando kher si?
 Tyi muca ando kher si?
 Muro dad zhal ande bolta?
 O zhukel ando baro vesh si.
 O manush ando foro trajol.
 Kado grast nashel kothe.
 Mure grast naj khere.
 Muri dej zhal ande bolta.
 Kon tordyol pe vulyica?
 Kadi vedra majbarij.
 Kon najol ando paji?
 Kaj si o raklo?
 Kaj si o chaso?
 Kon sityon ande shkola?
 Kaj kerel butyi odad?
 Kasa (kivel) kerel butyi tyi dej?
 Manca avel o shavo ando foro?
 Kasa zhal tyo shavo?
 Kasa maladyol ande shkola?
 Kon anel mange e vedra?
 Kon del mange paji?
 Kon del amenge manro?
 Kon gelas (ment) ando vesh?
 Kon pushkedas le shoshojes?
 Kon kiradas le shoshojes?
 Kon xalas le shoshojes?
 Kon gelas palpale ando vesh?
 Kado shoshoj si majcino?
 Kothe si le majcerra?
 Kathe si le majbut?
 Kon gelas ando foro?
 Kon geline ando vesh?
 Kon xojajvel?
 Kaj beshel o shoshoj?
 Kaj pushkedine le shoshojes?
 Kon gelas ando vesh?
 Kon dikhlas le grastes?
 Kaj geline le shave?
 Kana zhas kothe kaj si o baro vurdon?
 Muro shavo sas ando vesh?

Kaj keren le rom e butyi?
 Kaj si o horno?
 So si po horno?
 Kon si ando vesh?
 Kon si ande kadi bar?
 Kaj si le chiriklya?
 Koni kodi, kon avel kathe?
 Kon kerel butyi ande fabrika?
 Kon zhan ando vesh adyes?
 Tehara kon zhal ande shkola?
 Kon phirel pe vulyica?
 Ande savi vulyica beshes?
 Ande savo foro beshes?
 Ande savi shkola phires?
 Ande savo paji najos?
 Kaj si e paparuga?
 Kaj si e papiny?
 Ande kado pato sovel?
 Ande kadi vulyica beshel?
 Ande kadi fabrika kerel butyi?
 Ande oficija kerel butyi?
 Kon soven ande kado pato?
 Kothe si le but manusha?
 Kaj si e feshtila?
 Kaj si o gulumbo?
 So si kothe pe stungo rig?
 Kon si kothe pe chachi rig?
 Sode manusha si ando foro?
 So dikhel o shavo pe vulyica?
 Kon zhal pe vulyica?
 Kon phirel pe vulyica?
 Tu maladyilan le romenca?
 Kon maladyilas le shavesa?
 Kaj si lungo vulyica?
 Kon pel paji ando kher?
 So si pashaj o kher?
 So si pe mesalya pashaj e vaza?
 Kothe si lolo grast?
 Le vonetone vurdonesa gelastar?
 Kaj si o zeleno vurdon?
 Kaj si le parne manusha?
 Kaj beshlas o shavo?
 Me beshlom ande kodo gav?
 Chi me chi dikhlom le shaves.
 Voj chi gelas ando foro.
 Me chi som barvalo.
 Kathe si o kalo vurdon.
 Me dikhav le kale vurdona.
 Kathe si opre po kasht e chiriklyi.
 Kothej tela o vurdon o zhukel.
 O raklo sovel ando baro pato.
 Kon zhal ande fabrika?
 Sode shave si ande shkola?
 Von zhan ando vesh.
 Kon phiren pe vulyica?
 Von mangel oxto kotora ambrola.
 Von chi mangel khanchi.
 Tuke dav jekh kotor manro.
 Me iskirisarav tuke lil.
 Me chi zhutij tuke.

Voj zhutisarel lenge.
 Chi voj chi vorbil khanchi.
 Kon phenel amenge lashi vorba?
 Kon del tumenge lasho manro?
 Sode manro del lenge o shavo?
 Kaj si o shavo?
 Kaj si le romesko shavo?
 Kaj si le romnyango kher?
 Kon si ande kadi vulyica?
 Kaj shuvel o manro?
 So thovel e shej ande balaji?
 Kaj si le shaveski luludyi?
 Kaj si le shavesko vurdon?
 Soskoj le romesko vurdon?
 Kaj si le dadesko shavo?
 Kaj si la romnyaki shej?
 Kon zhutil la romnyake shaveske?
 Kon zhutin le shaveske phraleske?
 Kaj si la luludyaki vaza?
 Kaj si la romnyaki shuri?
 Kaj si la romnyako shavo?
 Kon dikhel la romnyake shaves?
 Kaj si la phenyako phral?
 Kaj si le romesko vurdon?
 Kon si ande romesko kher?
 Kon **sas** ande romeski vulyica?
 Kaj gelas le shavesko phral?
 Kaj si le luludyengi bar?
 Kaj si la chiriklyako kokalo?
 Kaj si la mesalyako punro?
 Kathe si la zhulyako kolopo.
 Kothe si le shoshojesko shero.
 Kaj si le manushengo manro?
 Kaj si le kale grast?
 Kaj si le zeleni vesh?
 Kana zhan le shave khere?
 Voj dikhel le bare shaves?
 Ame dikhas la bara romnya?
 Kon sovel ando pato?
 Chi tu chi keres kadi butyi?
 Tu dikhes le parne shaven?
 Kaj phiren o buso tehara?
 Adyes gelastar o shavo ando foro?
 Vi me dikhav le cine manushes?
 Kodo shavo sas ande bolta?
 Kana zhal e shej ande shkola?
 Le romesko grast sas pe vulyica?
 La romnyaki shej anel e luludyi?
 La dejaki (= daki) pheny ingrel o paji?
 Le manushko kolopo sas zeleno?
 Le romesko kher sas kothe?
 Muro kher sas po gav?
 Kon sas ande kadi vulyica?
 Kana zhan le romenge shave khere?
 So si pe mesalya?
 Vi tu dikhlam le manushen kothe?
 Sode shave si kothe?
 Sode manusha keren butyi?
 Sode sheja aven kathe adyes?
 Sode romnya zhan khere?

Sode chiriklya po kasht?
 Kaj si o khuro?
 Kaj si o khoro?
 Sode khoro dikhes pe mesalya?
 Sode manre si ande bolta?
 Me kathe beshav ando foro?
 Tetradyine somas leste.
 Lujine sas o foro ande Peshta.
 Savatone ratyi samas ando foro.
 Kaj som me?
 Kaj sanas araty?
 Kana sanas ande shkola detehara?
 Kon kerdas kadi mesalya?
 Kon sas pe vulyica savatone?
 Kurkone sanas vi tu ando foro?
 Me parashtujine somas khere.
 Ame samas ando vesh, kana ratyi sas.
 Kaj sanas tume, kana das o brishind?
 Ame dikhlam pe vulyica le vurdona.
 Tu dikhlan le romeske khures?
 Ame avasa kothe ande gaveski vulyica.
 Kas sas but love?
 Kaj gelas o shavo, kana ratyi sas.
 Kon phiren pe vulyica?
 Kas sas but grast ando foro?
 Kon iskiril baro lil?
 Vi tu iskiril lungo lil?
 Kon phenel amenge
 shukar paramicha?
 Tumende sas o raklo savatone.
 Lujine chi me chi zhav kothe.
 Marcine le manusha chi keren butyi.
 Tetradyine ratyi avile le nasula.
 Kaj zhal kodi shej lujine?
 Kaj zhal kodo shavo marcine?
 Kana zhal o shavo kurkone ando foro?
 Kaj si o thud?
 Kon gelas ando foro?
 Kaj beshel o baro shavo?
 Kon trajon ando gav?
 Kaj si o thulo manush?
 Kon sas kothe ando vesh?
 Kon gelas ando vesh pala kasht?
 Kon avilas pala mande?
 Kana aves amende kurkone?
 Kon thovel le shaves?
 Kon thoven le vurdona?
 Kaj maren le bare shaves?
 Kon beshel po shusho than?
 Kaj si shushe than?
 O raklo gelas ando vesh?
 Sode chiriklya si po kasht?
 Sode zhene sas ande bolta?
 Kon maladyilas lasa?
 Kon zhal kothe kaj o shavo?
 Sode manusha sas kothe?
 Sode dyes si ande-kh shon?
 Sode dyes si ande-kh kurko?
 Sode kurko si ande-kh shon?
 Kana gelas o shavo ando foro?

Tu maladyilan le shavesa?
 Kathe si le romesko vurdon?
 Kathe si la romnyako shavo?
 Sode chasura si ande-kh dyes?
 Sode chaso si tut?
 Kas si but chasura?
 Kon dikhlas pe vulyica la romnya?
 La romnyako shavo sas kothe?
 Lyindraloj o shavo?
 Lyindralyij e shej?
 Kon pel lyuvava ando kher?
 Kon mangela jekh kotor manro?
 Koni trushaloj?
 Koni trushalej?
 Muro shavo trushaloj?
 Tyo shavo mangela paji ?
 Lako shavo phenela lashi vorba?
 Leski romnyi gelas ando foro?
 Kana zhala o raklo ando vesh?
 Lujine zhasa ando foro?
 Tetradyine avela o manush kathe?
 Kon phirela pe vulyica?
 Kon beshela kathe po skamin?
 Kathe si o lolo gad?
 Kothe si le bokhale manusha?
 Kathe si le barvale gazhe?
 Kana aves khere?
 Kana zhan le manusha ande butyi?
 Sosko sas o vurdon pe vulyica?
 Soski sas e shej, kana avilas o shavo?
 Sode sheja sas kothe ando kher?
 Kana sanas ando foro?
 Kaj zhasa tetradyine?
 Kaj zhala e shej savatone?
 Kon ginavel nyevipe?
 Kon kiravel ando kher?
 Kon sas lesa ando baro vesh?
 Kothe sas o manush pe vulyica?
 Si tu grast haj vurdon?
 Vi me somas tumende araty.
 Tu kaj sanas kurkone detehara?
 Vi me kothe avo, kaj tu.
 Kon sas ando baro vesh?
 Soske manusha sas ando foro?
 Sode zhene aviline amende marcine?
 Muro dad gelastar ande fabrika.
 Vi tyo dad avel amende.
 Detehara avilas khere muri shej.
 Tumara shasa gelastar ando diskovo.
 Kas si shukar bar haj shukar kher?
 Kas naj but love, kodo chorroj.
 Kana zhana le shave ando foro?
 Lesko dad busosa phirel ande butyi.
 Lako rom nas kothe ande kirchima.
 Chi tu chi sanas kothe kaj but rom sas.
 Amari vulyica shukari, haj
 luludyaslyij.
 Soski vulyica si tumen?
 Sode love mangena?
 Pala mande avilas o shavo.

Kon sovela kothe ando pato?
 Kon ginavela le but love?
 E dej kiravela amenge savatone.
 Kaj zhala o shavo lujine detehara?
 Kon geline ando foro kana sas o baro
 paji?
 Mure shavesa gelom-tar ande shkola
 marcine.
 So phendas o balisho?
 Kasa maladyilas po drom?
 So phendas o shoshoj?
 Kaj si muro grast?
 Kasa maladyilas o shavo?
 La papinyasa maladyilas?
 La racasa maladyol?
 La gumbosa maladyola?
 Le bashnesa maladyon?
 Kaj beshel o bashno?
 Kon beshen ando foro?
 Kaj gelas o shavo savatone?
 Kon zhanelas but te xal?
 So sas lesko anav?
 So kerdas po drom?
 Sosko rom sas o Choko?
 Kaj phiravelas peski shuri?
 So phiravlas po drom?
 Kaj beshline le rom?
 So xalas butvar o rom?
 Kon kamel grasten te kinel?
 Kas si but grast?
 Man naj but love, te kinav grastes.
 Sode vurdona sas kothe?
 Vi me gelom-tar ando vesh.
 Kon sas pe vulyicako agor?
 So sas pe malyako agor?
 Shukar baro kher sas ande kadi
 vulyica.
 Nas kothe o shavo kana avilas o buso.
 Kothe sas e shej, kana das o brishind.
 Kana zhala khere o raklo?
 Desh kale grast sas ando foro.
 Ijja manusha sas kothe kaj sas o foro.
 Panzh shukar shave avna kothe.
 Kon gelas pe vulyica ratyine?
 Soski butyi kerel o shavo?
 Me maladyilom lesa.
 Kaj sanas araty?
 Kaj zhas akanak?
 Sostar zhas ande bolta?
 Kaj le shavesko vurdon?
 Sosko xamasko kindan?
 Sode dyes sanas kothe?
 Tu sanas kothe ande shkola?
 Ande savi fabrika keres butyi?
 Vi voj sas ande kirchima pala mol?
 Chi tu chi sanas ande kirchima?
 Kaj sas o shavo marcine?
 Kasa maladyilas tyo dad?
 Sostar sas lesa ando foro?
 Kana avla tumen shukar kher?

Man si shukar grast?
 Amen si shukar zeleno bar?
 Kon sas kothe?
 Kon gelas khere?
 Sode love sas kothe?
 Sosko manush kerel butyi?
 Kon kindas manro ande bolta?
 Savi zhulyi e majshukari?
 Savo raklo o majbaroj?
 Sostar gelas ande bolta?
 So kindas ande bolta?
 Sodenca si majbut kathe?
 Panzhenca sas majbut?
 Dujenca sas majcerra?
 Kana zhala o shavo ande kirchima?
 Kado shavo si o majterno?
 Kado manush si o majbaro?
 Sosko grast sas ando foro?
 Soski shej sas ande bolta?
 Soske manusha avna ando gav?
 Sostar geline le shave ando hoteli?
 Vi voj kothe gelas kaj sas o foro?
 So kerel o Mikulashi?
 So anel amenge o Mikulashi?
 So si ande leski zajda?
 So andas tuke o Jivendesko dad?
 Kana avla primavara?
 Kana avla milaj?
 Kana avla tomna?
 Kana avla jivend?
 Kana del o jiv, shil si.
 Phurdel e balval.
 Shil si man.
 Sostar sas kasavo shil?
 O shavo mangel guglimatura.
 Vi me mangav lestar guglipe.
 Le romestar ingerdine.
 La romnyatar gelas-tar.
 Le shavestar andine.
 So si pe lesko dumo?
 So andas emenge o Mikulashi?
 Kon azhukardas les?
 Tu so manglan lestar?
 Kon rovel pe vulyica?
 Kon sovel ando kher?
 Vi voj kothe sovel?
 Tu chi soves ando pato?
 Kon pashjol ando pato?
 So phadyilas po drom?
 Kon sas po drom lujine?
 Sode shavo sas pe vulyica?
 Sostar zhasa kothe?
 So kerdas o manush kothe?
 Sode karfa trubunas tuke?
 Tu manges manro haj thud?
 Si man jekh shukar grast.
 Si tut galbeno vurdon?
 Sosko kher si tumen?
 Si les jekh vuneto vurdon.
 Amaro kher si lasho.

Amen naj kher.
 So si len?
 So avla len?
 Kana avel o shavo ando vesh?
 Vi voj pashjol ando pato ando kher.
 Me inke chi kamav te sovav.
 Si man jekh vurdon.
 Si tu jekh shukar shavo.
 Naj ma love.
 So si les khere?
 Si tumen baro vurdon?
 Amen naj shukar bar.
 Amen sas zeleno vurdon.
 Tumen avla but butyi ando foro?
 Amen naj butyi akanak.
 Si len pe vulyica but kasht?
 Man naj khere khonyik.
 Zeleni phaba sas po kasht.
 Kon sas ande bari vulyica?
 Kana gele le rom ando baro foro?
 Kas dikhlas o shavo ande kalyi ratyi?
 Sas kothe jekh kalyi romnyi?
 Nas kathe shukar raklya.
 Maladyilom jekha romnyasa.
 Vunetona luludyasa.
 Galbenone grastenca sas.
 Zelenona malyake.
 But zeleni vesh si.
 Intrego drom avri phirdom.
 Desh kale vurdonas sas pe vulyica.
 Duj cine raci gele ando paji.
 Kalo grast sas ando foro.
 Parno gulumbo ural amende.
 Kon kamel o parno jiv?
 Kana avel o krechuno?
 Vi voj dikhel le krechunosko kasht.
 Kaj si le cine rakle?
 Kana avel khere tyo dad?
 Kon sas ando vesh lujine?
 Ande soski vulyica beshel?
 Ande savo kher beshel?
 Kana beshlas ando foro?
 Voj ingrel le shukare shaves.
 Kas dikhes pe vulyica?
 Pe sosko kher si e chiriklyi?
 Zhanav romanes jekh cerra.
 Kindom ande bolta manro.
 Tu so kindan ando foro?
 Kas dikhline po drom?
 Kon nashlas pe vulyica?
 Sostar nashlas o shavo?
 So kindine ando foro ande bolta?
 Kaj beshel o shoshoj?
 O grast hirmitil pe avlina.
 Maladyilom chorre romenca.
 Kasa maladyilan araty?
 Sostar zhal kothe o shavo?
 Savo pedo hirmitil?
 Savi muca zhal kothe?
 So del amenge e guruvnyi?

O shavo xumer xal.
 O manush ande soba sovel.
 E romnyi lashi coxa phiravel.
 So si pe vulyicako agor?
 Le rakle ando vesh phiren.
 So keren le manusha ando vesh?
 Kon trajon pe avlina?
 Kas si shukar baro kher?
 Manca avilas o shavo ande shkola?
 Vi tu sityos ande shkola romanes?
 Vi me zho ando foro marcine.
 So zhanel o shavo?
 Kon zhal pe vulyica?
 Kon phiren pe vulyica?
 Kana zhala khere o raklo?
 Sostar zhan khere le manusha?
 Kaj si le shavesko vurdon?
 Kaj gelas o dad ratyine?
 Kon avel amende krechune?
 Kon mangel lestar fajno guglo?
 Kon iskirisardas o lil?
 Kana iskiril o shavo lungo lil?
 Kon vorbil but milaje?
 Kas dikhle le manusha ando vesh?
 Kana dikhen tumen le gazhe?
 Sar zhanel o shavo romanes?
 Tu mishto zhanes romanes?
 Vi tu zhas po egzameno?
 Vi man si khere but luludya.
 So si tumen khere?
 Si len vurdon, haj but grast?
 Kaj nashline le shave pala shkola?
 Pala tute gelas e terni shej?
 Anda tute rutas o cino raklo?
 Kon si ande chatkaki khangeri?
 Kana zhasa ame kothe?
 Kon sas pe vulyica lujine?
 Kana geline le manusha ande butyi?
 Sostar gelas o shavo ando foro?
 Kon kamel te kinel mas haj manro?
 Kon kiravel khere savatone?
 Kaj avla le grastengo foro?
 Kaj gelas la romnyako shavo?
 Kaj avna le manusha pala mizmeri?
 Kaj thovel pes o shavo?
 Vi me zhav tusa ando foro.
 Vi voj nashel detehara pe vulyica.
 Naj ma vurdon, naj ma love.
 Kas naj love, chi zhanel te kinel ande bolta.
 Kas si shukar coxa?
 Amen si shukar bar.
 Chi tu chi sanas lesa ande bolta.
 Kamav te zhav lenca ando foro.
 Kon del amenge xamasko?
 Le manusha ando gav trajon shukares.
 Kon nashel avri ando vesh?
 Kaj sanas araty?

A TÁRSADALMI MEGÚJULÁS OPERATÍV PROGRAM KERETÉBEN ATIPIKUS FOGLALKOZTATÁSI FORMÁK TÁMOGATÁSÁRA

Kódszám: TÁMOP 2.4.3.B-2-10/1

Alapvető cél

A projekt célja a hátrányos helyzetű emberek **önfoglalkoztatóvá** válásának elősegítése, valamint munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetű álláskereső és inaktív munkalehetőségének megteremtése és foglalkoztatásának biztosítása. A projekt járuljon hozzá a munkavállalást gátló és a család, valamint a munkavégzés összehangolásából fakadó nehézségek feloldásához a közösségszervezés, közösségfejlesztés, a szociális szövetkezet szociális, oktatási, kulturális funkciója által.

Részcélok

Hátrányos helyzetű álláskereső és inaktív újbóli munkába állása, foglalkoztatása és szövetkezeti taggá válása.

Foglalkoztatás bővítése a helyi szükségletek kielégítésére, helyi piaci igényekre fókuszáló tevékenységgel, illetve tevékenységbővítéssel.

Jelen pályázati kiírás keretében önfoglalkoztatónak minősül a szociális szövetkezet azon munkavállalója, aki az őt foglalkoztató szövetkezetnek tagja is egyben. Jelen pályázati kiírás keretében csak a definíciónak eleget tevő személyeket tekintjük önfoglalkoztatónak, és nem a vállalkozókat. Erősítse a szociális szövetkezetek gazdaságos működését az önfenn-tartóvá válásuk megalapozása érdekében.

Rendelkezésre álló forrás

A pályázat meghirdetésekor a támogatásra rendelkezésre álló tervezett keretösszeg a konvergencia régió területén várhatóan 1.955.000.000 forint.

A pályázatos konstrukció keretében átjárhatóság alapján ERFA típusú tevékenységek fedezésére az elszámolható költségek összegének maximum 15%-a fordítható.

Jelen kiírás forrását az Európai Szociális Alap és a Magyar Köztársaság költségvetése társfinanszírozásban biztosítja.

Támogatható pályázatok várható száma

A támogatott pályázatok várható száma: 40–50 db

PÁLYÁZÓK KÖRE

Jelen pályázati kiírás keretében pályázni kizárólag jogerős cégbíróági bejegyzéssel rendelkező, a szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvény 8.§-a szerinti szociális szövetkezetek (kivéve iskolaszövetkezetek) jogosultak.

TÁMOP-2.4.3.B-2-10/1 kiírás keretében egy pályázó csak egy pályázatot nyújthat be (ugyanazon pályázó által külön a Közép-Magyarországi Régióban, külön a konvergencia régiókban benyújtott pályázat kettő darabnak számít amennyiben az adott régióban rendelkezik székhellyel vagy telephellyel).

Jogi forma

Jelen pályázati kiírás keretében az alábbi szervezetek pályázhatnak (KSH besorolással):

– Szociális szövetkezet (KSH besorolás 129 – kivéve iskolaszövetkezet)

A jelen pályázati kiírás keretében konzorciumok nem pályázhatnak.

Támogatás formája

A pályázó működési támogatásának nem minősülő, visszafizetési kötelezettség nélküli végleges juttatásban (a továbbiakban: vissza nem térítendő támogatás) részesül.

Támogatás mértéke

A projekt elszámolható összes költségének legfeljebb 100%-a.

Támogatás összege

A jelen pályázat keretében elnyerhető támogatás mértéke: minimum 20 000 000 Ft, de maximum 50 000 000 Ft lehet.

Projekt területi korlátozása

Jelen pályázati kiírásra csak a konvergencia régiók (Dél-Alföld, Dél-Dunántúl, Észak-Alföld, Észak-Magyarország, Közép-Dunántúl, Nyugat-Dunántúl) területén megvalósuló pályázatok nyújthatók be. A projekt több helyszínen valósítható meg, de ebben az esetben minden megvalósítási helyszínen a konvergencia régiókban kell lennie.

A projekt megkezdése

A projekt a pályázat befogadásának napjától saját felelősségre megkezdhető.

A projekt befejezése és a pénzügyi elszámolás végső határideje

A projekt megvalósítására a pályázónak minimum 10 hónap maximum 15 hónap áll a rendelkezésére. A pályázó projekttel kapcsolatos pénzügyi elszámolásának, és egyben a záró projekt előrehaladási jelentés benyújtásának végső határideje a szakmai tevékenységek teljesítését (projekt megvalósításának befejezését) követő 90. nap, de legkésőbb 2012. december 31.

Fenntartási kötelezettség

A projekt időtartama alatt bértámogatásban részesülő személy esetében a szociális szövetkezetnek továbbfoglalkoztatási kötelezettséget kell vállalnia, melynek kötelező időtartama a bértámogatás időtartamának 25%-a. (Tehát például 10 havi bértámogatás után 2,5 havi továbbfoglalkoztatás kötelező.)

A pályázónak vállalnia kell, hogy a projekt keretében létrehozott kapacitásokat, szolgáltatásokat a projekt befejezését követően legalább 3 évig fenntartja, a létrehozott termelő kapacitásokat, szolgáltatásokat, az 1083/2006 EK rendelet szerint a megvásárolt eszköz üzembe helyezését követően minimum 5 évig fenntartja és üzemelteti.

A vállalt feladatok fenntartásáról, a megvalósított program gyakorlatáról a program befejezését követően a kedvezményezett évi egy alkalommal, 3 éven keresztül köteles fenntartási jelentést készíteni.

A pályázónak vállalnia kell – a projekt megvalósításának zárásától számított 5 évig a támogatás visszafizetésének terhe mellett –, hogy a támogatásból beszerzett eszközök rendeltetésében és tulajdonjogviszonyában változás nem történik, használatából bármely szervezetnek jogtalan előnye nem származik. A támogatás által megvalósított fejlesztés eredménye (beleértve kifejlesztett szolgáltatások és eszközbeszerzés) a fenntartási kötelezettség fennállása alatt a Támogató előzetes jóváhagyása nélkül nem idegeníthető el, nem terhelhető meg, nem adható bérbe.

A pályázónak a projekttel kapcsolatos minden dokumentumot elkülönítetten kell nyilvántartania, és legalább 2020. december 31-ig azokat megőriznie.

Amennyiben a pályázó a Projekt adatlap „Számszerűsíthető eredmények” pontjában a projektzárást követően elérendő célokat jelöl meg (hatásindikátor), akkor azokat az ott leírtak szerint teljesítenie kell.

A pályázatok benyújtásának módja, helye és határideje

A pályázatot magyar nyelven, kizárólag a pályázati adatlapon, elektronikusan és papír alapon nyújtható be. A projekt adatlap sem tartalmában, sem alakjában nem változtatható (papír alapon 1 eredeti és 2 másolati példányban szükséges benyújtani).

Kézzel írott pályázatok feldolgozására nincs lehetőség. A projekttervet és a csatolandó mellékleteket 3 példányban (1 eredeti és 2 másolat), valamint további 1 elektronikus példányban (kizárólag CD vagy DVD lemezen), zárt csomagolásban a következő címre kell benyújtani:

Társadalmi Megújulás Operatív Program

TÁMOP-2.4.3.B-2-10/1

ESZA Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. 1385 Budapest, Postafiók 818.

Amennyiben a pályázatot csomagként kívánja feladni, a csomagon a *1134 Budapest, Váci út 45/c.* címzést kell feltüntetni.

Kérjük, hogy a CD/DVD lemez tokján jól láthatóan tüntesse fel a Pályázati Felhívás kódszámát **TÁMOP-2.4.3.B-2-10/1** a pályázó nevét és címét. Kérjük, ellenőrizze a kitöltött adatokat, illetve győződjön meg a kitöltés sikerességéről, az adathordozó épségéről!

A nyomtatott és elektronikus formában benyújtott projekt adatlapban és a mellékletekben található eltérés esetén a nyomtatott és cégszerűen aláírt példány tekintendő hitelesnek, azzal, hogy a nyomtatott és az elektronikus formájú projekt adatlap, és a mellékletek megegyezőségéről a pályázó köteles gondoskodni.

A pályázatok benyújtása **2010. június 14-től 2010. december 20-ig** lehetséges. Jelen konstrukció esetében a projekt kiválasztás – a keret kimerüléseiig – folyamatos elbírálás formájában történik. Benyújtásnak az a nap minősül, amikor a postai bélyegző szerint a pályázatot ajánlott küldeményként postára adták.

A pályázati időszakban a pályázók kérdéseiket a 06-40/638-638 ügyfélszolgálati kék számon vagy az nfu@nfu.gov.hu email címen tehetik fel. A pályázati feltételekkel, tudnivalókkal kapcsolatosan információkat az NFÜ honlapján talál. www.nfu.hu

Felhívjuk a tisztelt pályázók figyelmét, hogy a pályázati kiírás és dokumentumai esetén az NFÜ a változtatás jogát fenntartja, ezért kérjük, hogy kövessék figyelemmel a www.nfu.hu honlapon megjelenő közleményeket! A beadás előtt ellenőrizték, hogy a pályázati dokumentumokat a honlapon megadott sablonoknak megfelelően állították össze.

**A Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium valamint
a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány közösen 2010. évben Roma Intervenciók Keret
pályázatot hirdet magánszemélyeket érintő, veszélyeztetett lakhatási
krízishelyzet elhárításának és megoldásának támogatására**

PÁLYÁZAT KIZÁRÓLAG AZ ALÁBBI TÉMÁKRA NYÚJTHATÓ BE:

I. Magánszemélyeket érintő, veszélyeztetett lakhatási krízishelyzet elhárítása:

- Természeti csapások és elemi károk esetén, ahol a lakásállapot romlását követően a lakhatás ellehetetlenült (a lakásállapot romlását a jegyzőnek igazolni kell, valamint szükséges csatolni az ingatlan állapotára vonatkozó szakértői véleményt is). A pályázó a pályázatban érintett személy(ek) tulajdonát képező lakóépület lakhatóvá tételének költségeire kérhet támogatást.
- A lakást/házat életveszélyessé, lakhatatlanná nyilvánították, és a települési önkormányzat nem tud megfelelő elhelyezést biztosítani az ott lakók részére. (Az elhelyezés biztosításának hiányát valamint a lakóépület életveszélyes, lakhatatlan állapotát az illetékes önkormányzatnak igazolni kell, valamint csatolni kell az ingatlan állapotára vonatkozó szakértői véleményt is). A pályázó a pályázatban érintett személy(ek) tulajdonát képező lakóépület lakhatóvá tételének költségeire vagy lakóépület vásárlásához kérhet támogatást.
- valamint a Gyermekvédelemről és a gyermekjóléti szolgálatokról szóló 1997. évi XXXI. törvény alapján megfogalmazott **lakhatási** veszélyeztetettség fennállása esetén a **lakhatási** veszélyeztetettség fennállását a helyi/kistérségi családsegítő vagy gyermekjóléti szolgálatnak bizonyítania kell, valamint csatolni kell az ingatlan állapotára vonatkozó szakértői véleményt is. (A pályázat részletesen mutassa be, hogy a gyermekek családban maradását milyen program megvalósítása eredményezi, valamint az anyagi okból fennálló veszélyeztetettség kiküszöbölését milyen rásegítő program biztosítja.)

A PÁLYÁZÓK KÖRE:

- cigány kisebbségi önkormányzatok,
- települési önkormányzat (csak helyi cigány kisebbségi önkormányzattal vagy a helyi roma közösséget képviselő civil szervezettel történő együttműködésben),
- jogi személyiséggel rendelkező cigány társadalmi szervezetek, egyesületek, alapítványok, melyeknek **alapító okiratában nevesítve van a roma közösségek érdekében végzett tevékenység (tagszervezetek csak akkor nyújthatnak be pályázatot, ha önálló bírósági végzéssel, bankszámlaszámmal rendelkeznek)**

A TÁMOGATÁS FORMÁJA:

- vissza nem térítendő támogatás, mely nyertes pályázat esetén egy összegben kerül átutalásra az igényelhető, és maximálisan megítélhető támogatás összege: 2.000.000 Ft

A pályázatot benyújtó szervezet az elnyert támogatás összegéből, maximum 50.000 Ft-ig, a pályázati cél megvalósításához kapcsolódó szervezési költséget számolhat el.

A PÁLYÁZATOK BENYÚJTÁSI HATÁRIDEJE:

folyamatos a 28,5 millió forint keretösszeg erejéig

A 2010. évre érvényes pályázati felhívás és adatlap átvehető a Közalapítvány irodájában (1081 Budapest, Köztársaság tér 3. Tel.: 455-9030, Fax: 455-9038.), valamint letölthető a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány honlapján: www.macika.hu

A KARAVÁN SZÍNI STÚDIÓ FELHÍVÁSA

A Karaván Művészeti Alapítvány felvételt hirdet 2000 óta működő tandíjmentes színészképző stúdiójába, a Karaván Színi Stúdióba. Olyan 10–20 éves gyerekek, fiatalok jelentkezését várják, akik szívesen tanulnának színészetet, és részt vennének a stúdió ifjúsági színházi társulatának munkájában.

Mivel a foglalkozások délutánonként és hétvégén vannak, hathatós segítséget nyújtanak az iskolai tanulmányokhoz, továbbtanuláshoz. Minden érdeklődőt szeretettel várnak.

Az MTV-vel közösen készítendő kisjátékfilmhez 6–10 éves gyermekszereplőket is keres a stúdió.

A stúdió elsősorban a szakmai tudás megszerzésének színtere, de a kultúra olyan összetett módon történő közvetítésére is törekszik, amely hozzájárul a gyermek egészséges öntudatának, önmagukért és másokért érzett felelősség tudatának kialakításához.

A társulat következetesen olyan darabokat állít színpadra, amelyeken keresztül az egymásra figyelést, az empátiát, a másság megismerésének vágyát ösztönözheti. Olyan tolerancia színházi előadásokat készítenek, amelyek kíváncsiságot ébresztenek a nézőkben a cigányság kultúrája, értékrendje iránt.

A társulat legfőbb célja az, hogy példát mutasson, példát adjon romák és nem romák együtt dolgozására és együtt alkotására.

További információ:

Programfelelős: Nyári Pál; e-mail: karavanma@gmail.com, telefon: (06) 30-867-3804, 70-408-8547; www.karavan.co.hu

OLVASSUNK MAGUNKRÓL!

Kedves Olvasóink!

Ezúton is szeretnénk megköszönni érdeklődésüket lapunk iránt. Örömmel tapasztaljuk, hogy olvasó körünk folyamatosan bővül, s lapunkat egyre többen olvassák honlapunkon (www.ldromalap.hu) keresztül is.

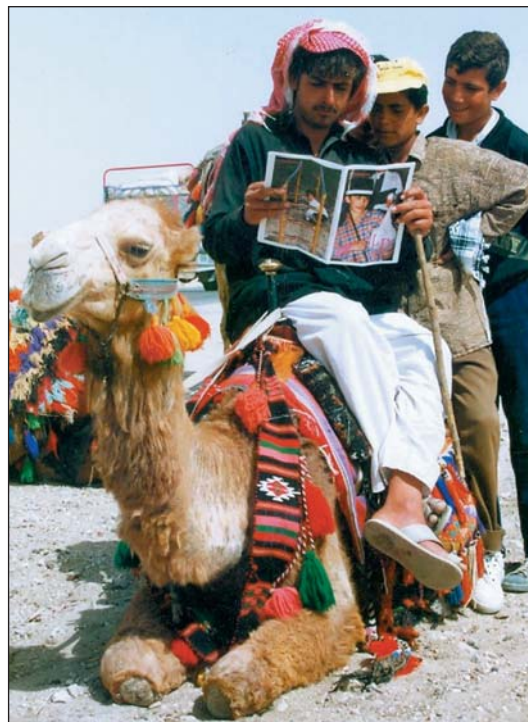
A nagy érdeklődésre való tekintettel új kezdeményezést indítunk **Olvassunk magunkról!** címmel.

- Szeretné megismertetni települése hagyományait másokkal is?
- Ismer szakmai és regionális összefogást, a szervezetek közötti együttműködés kialakítását szolgáló modellértékű programokat?
- Kulturális programon vett részt és jól érezte magát?
- Példaképként tekint valakire, aki életpályájával mások számára is minta lehet?

Fesztivál, falunap, képzési program, szakmai együttműködés?

Írjon róla, hogy mások is megtudják!

Várjuk olvasóink írásait a településükön, a megyéjükben, a régióban történő eseményekről!

Leveleiket, fényképeiket várjuk szerkesztőségünk címére:
5000 Szolnok, Aranka u. 3.

A Szerkesztőség

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj
egy évre: 3600,- Ft,
fél évre: 1800,- Ft,
negyedévre: 900,- Ft

*A megrendelőlapot és az előfizetési díjat
a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:*

5000 Szolnok, Aranka u. 3.

Telefon:

(06) 56/420-110

*Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.*

Szentandrassy István alkotása